

GOVERNMENT OF INDIA
NATIONAL LIBRARY, CALCUTTA.

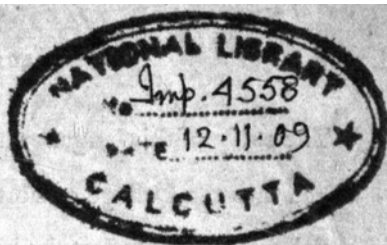
Mar _____
Class No. 176 G .

Rare

Book No. 45 .

N. L. 38.

MGIPC—88—6 LNL/56—25-7-56—50,000.

PREFACE.

THE successes which have lately crowned our military operations, have added several rich and important provinces to the British Empire in India. The Marhatta language is universally spoken in some of these provinces, and throughout the whole of those states from which it is denominated.

A line drawn across the peninsula in the latitude of Visiapore, will nearly express the southern boundary of this language, and another at a small distance from Onjizyin, in about twenty-four degrees north latitude, will nearly mark its northern limits. From east to west its extent is various, but it may, in general, be reckoned to be spoken from the mountains which separate Bengal, Bahar, and Orissa from the countries immediately west of them, to the western side of the peninsula, and the province of Guzerat.

PREFACE.

The study of this language having been lately introduced into the College of Fort William (an institution which will always reflect the highest honour on its Noble Founder and Patron) elementary books became absolutely necessary; and the office of teaching it having been confided to the author of the following work; he thought it a part of his duty to do the utmost in his power towards facilitating the acquisition thereof by attempting this grammar.

Every one must be sensible of the difficulty of reducing to rules a language which has hitherto been almost wholly neglected. On this account it is hoped the public will put the best construction on any imperfections which may attend a first attempt. A grammar of this language was, indeed, written, many years ago, in the Portuguese tongue, but the writer of this, not having been able to procure a copy of it, could not derive any assistance from the labours of its author, and has therefore been obliged to strike out a plan of his own.

Very considerable assistance has been received from

the observations of Vidyannath, the chief Mahratta pundit in the College of Fort William, whose zeal and ability are highly honourable to himself, and promise to be of great advantage to those students who may engage in the study of this language.

The character used in the Mahratta states, in all writings which relate to business, is the Moorli, but among men of learning the Devn Nuguri is the best known, it being the character in which their books are written. This, and the superior fitness of that character to express grammatical niceties with precision, may be a sufficient apology for its use in the following work.

Some familiar dialogues, upon common subjects, are added, by way of Appendix, which may serve for exercises to the student, and will be a sufficient introduction to the study of writings of a higher class.

This grammar is now submitted to the candour of the public. If it be found to yield assistance in acquiring a language, which introduces to our acquaint-

ance so many millions of our fellow creatures, to whose customs, commerce, wants, and interests we have hitherto been, necessarily, strangers, it will be esteemed a sufficient compensation for the time spent in writing and preparing it for the press.

W. CAREY.

Scramore, 18th March 1850.

A GRAMMAR, &c.

BOOKS in the Mahratta language are generally written in the Devanaguri character, but the character commonly used in business is the Moorh. The system of that alphabet and the Devanaguri is the same. Types in the Moorh character not having yet been cast in Bengal, the Devanaguri will be used in this work.

SECTION I.

Of the Letters, (अक्षर).

CONSONANTS.

1. Class.	क k	ख kh	ग g	घ gh	ङ ng
2. Class.	च ch	छ chh	ज j	झ jh	ञ ng
3. Class.	ट t	ठ th	ड d	ढ dh	ण n
4. Class.	त t	थ th	द d	ध dh	न n
5. Class.	प p	फ ph	ब b	भ bh	म m
Miscellaneous.	य y	र r	ल l	व w	—
	श sh	ष sh	स s	ह h	ळ l

क्ष kh and ज्ञ gn are generally added. क् being wanting in the common alphabet. क्ष, though a double letter, is made the last character, to complete the number of letters.

VOWELS.

अ ^{a*}	आ ^a	इ ⁱ	ई ^{ee}
उ ^{oo}	ऊ ^{oo}	ऋ ^{roo}	ॠ ^{roo}
ऌ ^{lroo}	ॡ ^{lroo}	ए ^e	ऐ ⁱ
ओ ^o	औ ^{ou}	अं ^{ung}	अः ^{uh}

In the Moorh alphabet the long vowels, and the two first nasals of the Devanagari system are wanting.

The pronunciation of nearly all the characters will be evident on comparing them with the Roman letters placed by them, to represent their sounds, but some of the sounds, particularly those of the ए, ऊ and ऌ, cannot be acquired without a teacher.

1. The letters are fifty in number, of which thirty-four are consonants (व्यञ्जन), and sixteen vowels (स्वर).

2. The first twenty-five consonants are called वर्गीय, *classed*, being formed into five regular classes (वर्ग); and the last nine are called अवर्गीय, *miscellaneous*.

* In expressing Indian sounds by English letters, *a* must be invariably sounded as in *father*, *e* as *e* in *name*, *i* as in *his*, *o* as in *robe*, *u* as in *but*, *ee* as in *reed*, *oo* as in *good*, *ou* as in *oul*.

3. The first and third letters in each class of the consonants are unaspirated (अल्पप्राण), the second and fourth are aspirated (महाप्राण), and the last letter is the nasal (सानुनासिक), expressed by the organ by which that class is pronounced. ' and ८ are the proper representatives of every nasal letter. The first of these, called अनिसर, has exactly the sound of the English ng in sing, and the other, called चन्द्रविन्दु, makes the vowel over which it is placed strongly nasal.

4. The vowels are divided into *similar ones* (समान), as, अ and अ, अ and आ, उ and ऊ, इ and ई; and *dissimilar ones* (असमान), as, अ and इ, इ and उ, i. e. every short vowel is similar to itself and its corresponding long vowel; and every long vowel similar to itself and its corresponding short vowel, but dissimilar to all others.

5. य, र, ल, व and ह are the semi-vowels.

6. Every consonant is supposed to have the vowel **अ** inherent in it, on which account it is necessary to compound the letters when two consonants come together without an intervening vowel. *Ex.* बल must be pronounced *bulu*, and **ख** *blu*.

7. Any two letters may be compounded by placing them one over the other, and in some cases in contact side by side. When this is done, the upper, or left hand letter, must be pronounced first. In common writing the latter mode is the most generally used.

8. To form many of these combinations one of the letters loses its original form, and assumes one entirely different. An example of these forms connected with **क** follows, viz. क्य, *kyu*, **क्र**, *kru*, **क्न**, *knu*, **क्ख**, *klu*, **क्म**, *kmu*, **क्व**, *kwu*, and **क्**, *рку*.

9. **अ** being inherent in every consonant, it is obvious, that a vowel following a consonant would

not make one syllable with it: for instance, कइ must not be pronounced ki but ku.

10. To remedy this, every vowel has an appropriate representative mark which is joined to the consonant, and, occupying the place of the inherent अ, forms a new letter, which includes the sound of the superadded vowel. An example of these forms connected with क follows, viz. का, ka, कि, ki, की, kee, कु, koo, कू, koo, कृ, kri, क्री, kree, क्लि, kli, के, ke, कै, ki, को, ko, कौ, kou, कंग, kung, कः, kuh. These, and the foregoing representative signs of consonants, may be put after any other consonant, or compound letter.

11. This mark denotes that the inherent अ is suppressed. Ex. तत्, tut, not tutu.

SECTION II.

Of the permutation of Letters, (सन्धि).

When two letters come together under certain circumstances, they coalesce into one. This is accomplished by one of them undergoing some change. In the colloquial languages of India this most frequently occurs when two distinct words being united appear to be but one, but it is also sometimes necessary in affixing the terminations of inflected words.

Of the permutation of Vowels.

1. Similar vowels coalesce and form one long vowel. *Ex.* देव and असुर form देवासुर, *god and an infernal spirit.*

2. इ, उ, ऋ and ए (including their corresponding long vowels), if preceded by अ, or आ, coalesce therewith, and suffer the change called goon,

viz. इ is changed for ए, उ for ओ, ऋ for अर, and ॠ for अल. Ex. परम and ईश्वर form परमेश्वर, the excellent Lord. वेद and उक्ति form वेदोक्ति, an expression in the Veda.

3. ए, ऐ, ओ, or औ preceded by अ or आ coalesce therewith, and suffer the change called vridhhi, viz. आ is changed to आ, इ* to ऐ, उ to ओ, ऋ to अर, ॠ to अल ए to ऐ and औ to औ. ऐ and औ coalesce with the अ or आ without suffering any alteration. Ex. एक and एक form एकैक, one by one.

4. ऋत, affected with, following अ or आ, when it forms a compound word of the third class, requires vridhhi, being an exception to Rule 2. Example, शोकार्त, sorrowful. There are a few other exceptions, but being seldom used they are omitted here.

* In this and the preceding rule the long vowels are changed into the same letters as their corresponding short ones.

5. When any vowel, अ and आ excepted, is followed by a dissimilar vowel, it undergoes the following change, viz. इ and ई are changed to य; उ and ऊ to व; ऋ and ॠ to र; ऌ and ॡ to ल; ए to अय; ऐ to आय; ओ to अव and औ to आव. Ex. अति and आवश्यक, form अत्यावश्यक, *great necessity*. अति and उत्तम form अत्युत्तम, *very excellent*.

Of the permutation of Consonants.

6. Any letter of the fourth class (त-वर्ग), followed by one of the second (च-वर्ग), or the third (ट-वर्ग), is changed into that letter. Ex. सत् and चरित्र form सचरित्र, *good conduct*.

7. If the first, second, or fourth letter in any class (वर्ग) be followed by the third or fourth letter in its own or any other class, or by a vowel, a semi-vowel, or a nasal, it is changed to the third letter of its own class. Ex. सत् and गुण form सद्गुण,

a good quality. तत् and उपर form तदुपर,
upon that.

8. Any letter of the fourth class followed by ल्
is changed to ल. Ex. सत् and लोक form
सलोक, *good people.*

9. An aspirated letter followed by an aspirated
letter becomes soft,

10. The first letter of any class followed by a
nasal, is changed into the nasal of its own class. Ex.
तत् and मध्ये form तन्मध्ये, *in the midst of it.*

11. If घ्, followed by a vowel, a semi-vowel, or
a nasal, follow the first letter of any class, it is chang-
ed to छ्; and ह् in the same circumstances is chang-
ed to the fourth letter of that class. Ex. तत् and
शरीर form तच्छरीर, *that body.* तत् and हित
form तद्वित, *that advantage.*

12. स followed by श, or any letter of the second class, is changed to ष. If followed by any letter of the third class it is changed to घ. *Ex.* मनस् and शान्ति form मनश्शान्ति, *peace of mind.* मनस् and विन्ता form मनश्चिन्ता, *anxiety of mind.*

13. If : follow अ, and be followed by अ, a semi-vowel, a nasal, or the third or fourth letter of any class, it is changed to उ. This उ is frequently changed to ओ by goon*. *Ex.* ततः and अधिक form ततोधिक.

14. If : follow any vowel except अ or आ, and be followed by a vowel, a semi-vowel, a nasal, or the third or fourth letter of any series, it is changed to र.

15. A nasal followed by a letter belonging to any series except its own, is changed to the nasal of that series. *Ex.* शं and कर form शक्कर, *a proper name.*

* See page 7, Rule 2.

16. A final **उ, ण, न** or **क**, preceded by a short vowel, is doubled if it coalesce with an initial vowel of another word. *Ex.* **सन्** and **आत्मा** form **सन्नात्मा**, *a pure spirit*. **वृक्ष** and **छाया** form **वृक्षच्छाया**, *the shadow of a tree*.

SECT. III.

Of Nouns. (शब्द).

Nouns are distributed into six classes, viz. नामवाचक, *proper names*; द्रव्यवाचक, *names of sensible objects*; जातिवाचक, *generic names*; गुणवाचक, *names of qualities, viz. adjectives*; भाववाचक, *names of ideas, viz. abstract substantives*, and अनुकरणशब्द, *imitative sounds*.

They are further divided into प्राणिवाचक, *names of animals*, and अप्राणिवाचक, *names of inanimate things*.

Of Gender, (लिंग).

1. Names of males, and of inanimate things, ending in आ, are masculine, (पुंलिंग).

2. Names of females, and of inanimate things, ending in इ or ई, are feminine, (स्त्रीलिंग).

3. Names of inanimate things ending in अ or a consonant, are neuter, (स्त्रीबलिङ्ग). These all admit of many exceptions.

4. Words ending in other vowels are not at present reducible to any rules.

Of Cases.

1. There are seven cases, viz. the nominative, accusative, instrumental, dative, ablative, possessive, and locative. These cases are respectively called कर्त्ता, कर्म, करण, सम्प्रदान, अर्थादान, सम्बन्ध, and अधिकरण. An inflected word is called पद.

2. A word is prepared for inflection by inserting some letter after it, or expunging a letter from it.

3. The nominative is the simple word. The singular has no inflection; rules for the terminations of the plural follow in their proper places.

4. The accusative of words signifying animals is formed from the nominative by affixing **स्** or **ता**. Words signifying inanimate substances take no inflection in this case, unless they are personified. If personified they are inflected like masculine or feminine nouns.

5. The instrumental is formed by affixing **न** or **ने**. It is expressed by *by, through,* and sometimes *for*.

6. The dative is uniformly the same with the accusative.

7. The ablative of nouns which mean inanimate things is frequently made by **हून**, **तून** or **ऊन**. Some other word, as **वर**, *upon*, **पास**, *near*, or a word meaning some particular part of the body, is generally put between nouns meaning animals and the above affixes. *Ex.* **घोडावरून**, *from upon the horse.*

8. The genitive is properly an adjective, and varies in its gender to agree with the substantive to which it belongs. It is formed by affixing चा for the masculine, ची for the feminine, च for the neuter, and चे for all genders. It is properly expressed by 's.

9. The locative is formed by affixing त् or ई. It is expressed by *in, to, on, at, &c.*

10. The plural is formed by making the vowel which precedes the affix nasal. In many instances the plural is formed by affixing the word अवन्त or सर्व, *all*, regularly declined, after the word is prepared for receiving the terminations.

A Scheme of the Terminations.

	Sing.	Plur.
Nom.	—	, आ, ए.
Ac. & D.	स्, ला.	स्, ला.
Instru.	न, ने.	न, ने.
Abl.	हन्, ऊन्, तून्.	हन्, ऊन्, तून्.
Gen.	चा, ची, च, चे.	चा, ची, च, चे.
Loc.	त, ई.	त, ई.

Of Substantives ending in आ, or a Consonant.

11. Words ending in आ, or a consonant, are prepared to receive their inflections by inserting आ after them. *Ex.* देव is changed to देवा, in all cases except the nominative. There are a few instances in which the insertion of the आ is optional.

12. When ऊन् is affixed to form the ablative, or ई to form the locative, no letter must be inserted,

12. Masculines which end in a consonant or अ make the nominative plural in .

Sing.	देव, a god.	Plur.
N.	देव, a god.	देवं gods.
A.	देवास्, देवाला, god.	देवांस्, देवांला gods.
I.	देवान्, देवाने, by a god.	देवान्, देवाने, by god.
D.	देवास्, देवाला, to a god.	देवांस्, देवांला, to god.
A.	देवापासून्, from a god.	देवापासून्, from gods.
G.	देवाचा, a god's.	देवांचा, gods'.
L.	देवात्, in a god.	देवात्, in gods.

The genitive masculine is देवाचा, fem. देवाची, neut. देवाच, and com. देवाचे. The plural is formed in the same manner.

13. Feminines and neuters with a final consonant or अ, make the nominative plural in आ.

एानन्द, *a husband's sister.*

Sing.	Plur.
N. एानन्द.	एानन्दा.
A. & D. एानन्दास्, -ला.	एानन्दांस, -ला.
I. एानन्दांन, -ने.	एानन्दांन, -ने.
A. एानन्दाणाम्.	एानन्दाणाम्.
G. एानन्दाच्, ची, च, चे.	एानन्दांच्, ची, च, चे.
L. एानन्दात्.	एानन्दांत.

14. Many neuters, and perhaps some other nouns ending in अ् or a consonant, are prepared for inflection by inserting ए before the terminations in the oblique cases singular.

नाव, *a boat.*

Sing.	Plur.
N. नाव.	नावां.
A. & D. नाव.	नावां.

	Sing.	Plur.
I.	नावेन, -ने.	नावांन, -ने.
A.	नावहून्, -तून्.	नावांहून्, -तून्.
G.	नावेचा, ची, च, चे.	नावांचा, ची, च, चे.
L.	नावेत्.	नावांत.

Of words ending in आ.

15. य must be inserted before a final आ to prepare the word for inflection.

16. Masculines in आ make the plural nominative in ए.

ससरा, a husband's or wife's father.

	Sing.	Plur.
N.	ससरा.	ससरे.
A. & D.	ससराह्, -ला.	ससरांस, -ला.
I.	ससरान्, -ने.	ससरांन, -ने.
A.	ससराणाम्.	ससराणाम्.

Sing.

Plur.

G. ससयाचा, ची, च, चे. ससयांचा, ची, च, चे.

L. ससयात्. ससयांत.

17. If य precede the final आ the insertion of य is superseded thereby.

18. The nominative plural of feminines and some neuters in आ is made by आं.

आत्या, *a father's sister.*

Sing.

Plur.

N. आत्या. आत्यां.

A.&D. आत्यास, आत्याला. आत्यांस, आत्यांला.

I. आत्यान, आत्याने. आत्यांन, आत्यांने.

A. आत्यापासून. आत्यांपासून.

G. आत्याचा, ची, च, चे. आत्यांचा, ची, च, चे.

L. आत्यात्. आत्यांत.

5. 4558

12.11.09

लाडगा, *a leopard.*

Sing.	Plur.
N. लाडगा.	लाडगे.
A. & D. लाडग्यास्, ला. लाडग्यांस, ला.	
I. लाडग्यान, ने. लाडग्यांन, ने.	
A. लाडग्याजवळून्. लाडग्यांजवळून्.	
G. लाडग्याचा, ची, च, चे. लाडग्यांचा, ची, च, चे.	
L. लाडग्यात्.	लाडग्यांत.

19. There being no increment affixed to the accusative and dative of nouns signifying inanimate things, the insertion of **य** does not take place in those cases.

आंबा, *a mango.*

Sing.	Plur.
N. आंबा.	आंबे.
A. & D. आंबा.	आंबे.
I. आंब्यान, आंब्याने.	आंब्यांन, आंब्यांने.

	Sing.	Plur.
A.	आंब्यातून, —हून	आंब्यांतून, —हून
G.	आंब्याचा, ची, च, चे.	आंब्यांचा, ची, च, चे.
L.	आंब्यात.	आंब्यांत.

Of words with a final इ or ई.

20. Masculines terminating in इ or ई, change it to य before the terminations of the cases.

जावाई, a daughter's husband.

	Sing.	Plur.
N.	जावाई.	जावाई.
A.&D.	जावायास, —ला.	जावायांस, —ला.
I.	जावायान, —ने.	जावायांन, —ने.
A.	जावायाणसून.	जावायांणसून.
G.	जावायाचा, ची, च, चे.	जावायांचा, ची, च, चे.
L.	जावायात.	जावायांत.

21. Feminines and neuters in इ or ई, receive the terminations in the singular without any further preparation. In the plural the final is changed to य

साळी, *a wife's sister.*

	Sing.	Plur.
N.	साळी.	साळ्या.
A.&D.	साळीस, -ला.	साळ्यांस, -ला.
I.	साळीन, -ने.	साळ्यांन, -ने.
A.	साळीणसून.	साळ्यांणसून.
P.	साळीचा, ची, च, चे.	साळ्यांचा, ची, च, चे.
L.	साळीत.	साळ्यांत.

लेखणी, *a pen.*

	Sing.	Plur.
N.	लेखणी.	लेखण्यां.
A.&D.	लेखणी	लेखण्यां.
I.	लेखणीन, -ने.	लेखण्यांन, -ने.
A.	लेखणी झन, तून.	लेखण्यां हून, -तून.
P.	लेखणीचा, ची, च, चे.	लेखण्यांचा, ची, च, चे.
L.	लेखणीत.	लेखण्यांत.

Of Nouns with a final उ or ऊ.

22. Masculines in उ or ऊ change their final to आ before the terminating syllable in all the oblique cases.

लेकढ, a male child.

	Sing.	Plur.
N.	लेकढ.	लेकरं.
A. & D.	लेकरास्, —ला.	लेकरांस्, —ला.
I.	लेकरान्, —ने.	लेकरान्, —ने.
A.	लेकराणाम्.	लेकराणाम्.
G.	लेकराच्चा, ची, च, चे.	लेकरांच्चा, ची, च, चे.
L.	लेकरात्.	लेकरांत.

23. Feminines and neuters in उ or ऊ require no preparation in the singular. In the plural व is substituted for the final letter,

जाऊ, *a brother's wife, (so called by another brother's wife.)*

Sing.

Plur.

N. जाऊ. जावां.

A. & D. जाऊल, जाऊला. जावांस, जावांला.

I. जाऊन, जाऊने. जावान, जावाने.

A. जाऊणसून. जावांणसून.

P. जाऊचा, ची, च, चे. जावांचा, ची, च, चे.

L. जाऊत. जावांत.

24. Common nouns in उ or ऊ are declined as masculines.

Sing. वासद्ध, *a calf,* Plur.

N. वासद्ध. वासरं.

A. & D. वासरास, -ला. वासरांस, -ला.

I. वासरान, -ने. वासरांन, -ने.

A. वासराणसून. वासराणसून.

G. वासराचा, ची, च, चे. वासरांचा, ची, च, चे.

L. वासरात. वासरांत.

लाडू, *a sort of sweet-meat.*

Sing.

Sing.

A. लाडू.

P. लाडूहून-तून.

G.&D. लाडू.

A. लाडूचा, ची, च, चे.

I. लाडून, लाडूने.

L. लाडूत.

The plural is wanting.

Of words with a final ए.

25. There are very few words which end in ए.

They are prepared for inflection by changing the final letter into य.

मिरे, *pepper, (collective).*

Sing.

N. मिरे.

A.&D. मिरे.

I. मिच्यान, मिच्याने.

A. मिच्याहून.

G. मिच्याचा, -ची, -च, -चे.

L. मिच्यात.

This word has no plural.

Of words with a final ओ.

३६. Some few words ending in ओ change it optionally to अत् in the singular number, but others affix the termination without any preparation. In the plural the final ओ is changed to आं.

बायको, <i>a woman.</i>	
Sing.	Plur.
N. बायको.	बायका.
A.&D. बायकोस, —ला.	बायकांस, —ला.
I. बायकोन्, —ने.	बायकांन्, —ने.
A. बायकोपासून्.	बायकांपासून्.
P. बायकोचा, ची, च, चे.	बायकांचा, ची, च, चे.
L. बायकोत्.	बायकांत.

विस्तो, <i>fire.</i>	
Sing.	
N. विस्तो.	
A.&D. विस्तो.	
I. विस्तवान्, विस्तोन, विस्तवाने, विस्तीने.	

MAHRATTA GRAMMAR.

Sing.

A. विस्तोह् न, विस्तवाह् न.

G. विस्तोच्, ची, च, चे. विस्तवाच्, ची, च, चे.

L. विस्तोत्, विस्तवात्.

This word has no plural.

Observations on the Substantives.

1. The accusative in **स्** is sometimes used, especially in the gerunds of verbs, to denote *for, for the purpose of, on account of, &c.* *Ex.* करा यास्, *for the purpose of doing.*

2. The terminations of the ablative case cannot be indifferently used the one for the other. **हन्** forms the proper ablative, expressed by *from.* **तून्** is made by the syllable **ऊन्** affixed to the termination of the locative case, and signifies *from within*, and **ऊन्** is only affixed to those particles of speech which, though affixed to words in the Indian languages, answer the purpose of prepositions in others. *Ex.* ते ब्राह्मन् गेलेत्, *he went from the house.* ते ब्राह्मन् आलेत्, *he came out of, or from within the house.* घाणी

घरावरून खाली पडत, *water falls from upon the house.*

3. Words meaning animals always require a particle followed by ऊन to express the ablative case. *Ex. पित्याजवळून.*

4. The vocative does not terminate differently from the nominative, but is simply connected with the vocative particle. These particles differ according to the quality of the person addressed, or the respect or disrespect intended to be shown to him. The signs of the vocative follow: viz. रे, अरे, masc. ग, मे, अग, अगे, fem. expressive of familiarity or contempt. अहे, हे, हो, expressive of respect.

5. The vocative particle may either precede or follow the word to which it belongs, but in the latter case the vocative signs with the initial अ

are not used. *Ex.* अरे भाऊ or भाऊरे, *O* brother, अमाया or माया, *O* mother, अहो काका or काकाहो, *O* uncle, हे ईश्वर, *O* Lord.

6. Sometimes the vocative sign follows the verb. In this case the name of the person addressed is omitted. *Ex.* मालां गेलोरे, *I am killed.*

7. ही and च are frequently added to nouns and pronouns to make them emphatic.

8. अनन्तर, *besides, beyond*, पवित्रो, *पर्यन्त*, *until*, मध्ये, *in the midst, within*, वर, *upon*, पास, *near, by*, विना, *except, besides*, अवघा, *all*, सादी, करितां, स्तव, कारण, निमित्त, and वाचून, *for*, प्रति, *to*, कड, *towards*, अघेत्त, *than*, and some other words, are frequently joined to substantives in the same manner as the terminations of the cases. The substantive is previously

prepared as for the regular inflections. *Ex.* जेव
 त्यानंतर, *after eating*, त्यादिवसापावेतो, *un-*
til that day.

9. Abstract substantives are formed by affixing
 घण्, उक्, ता, or त्वा. *Ex.* लैकुरघण्, *child-*
hood. माहातारघण्, *old age.* समकण्, *know-*
ledge. सुशीलता, *good-naturedness.* महत्त्व,
greatness.

10. Nouns which denote the doer of any thing
 are formed by affixing ऊ to the root of any
 verb, the last syllable being previously rejected.
Ex. वाटसू, *a traveller*, from वाट, *a road*, and
 सरण, *to accomplish any thing*, यात्रकू, *a pil-*
grim.

SECTION IV.

OF ADJECTIVES.

Of the gender of adjectives.

1. Adjectives vary in their gender to agree with the substantive to which they belong. The masculine gender usually ends in **आ**, the feminine in **ई**, and the neuter in **अ**.

2. Some adjectives form the masculine in **मान्** or **मन्त**, and others in **वान्** or **वन्त**. The feminine of the first of these is made by **मती** and that of the others by **वती**. The neuters of these adjectives should be made by **मत** and **वत**, but are seldom used.

3. Many Sanskrit participles, and some other adjectives which end in **अ**, make the masculine and neuter in **अ** and the feminine in **आ**.

Of the declension of adjectives.

4. Adjectives have no inflection of case, unless put absolutely, or instead of a substantive. The adjective generally forms a compound word with its substantive.

Of the comparison of adjectives.

5. The comparative degree is formed by affixing **तर**. *Ex. दृढतर, firmer.*

6. The comparative is frequently made by affixing the word **अपेक्ष**, *more than*, to the word or sentence with which another word or sentence is compared. *Ex. त्यापेक्षवर, better than that.*

7. The superlative is formed by the words **फार**, *great, very*, **अति**, *very*, **अत्यन्त**, *exceedingly, &c.* *Ex. अत्यन्त बर, फार बर, अति बर, very good.*

Of the formation of adjectives.

Most of the Sungskrit rules for forming adjectives are used in this language; but as it would be tedious to give them all, only a few of the most useful are mentioned here. Dictionaries must be consulted for the rest:

8. Those adjectives which denominate a thing from its being in any particular place are formed by affixing **स्य** to the name of that place. *Ex.* **ग्रामस्य**, *situated in the vilage.* **सभास्य**, *in assembly.*

9. Adjectives which denominate a thing from its being produced from some thing or circumstance, are formed by affixing **उत्पन्न** to the name of that thing, &c. *Ex.* **वनात्पन्न**, *produced in the forest.*

10. Adjectives which denominate any thing from its having the quality of conferring some thing, are formed by affixing दाता or दात्री, to the name of that thing. Ex. आनन्ददाता or आनन्ददात्री, *joy-giving*.

11. Adjectives which denominate any thing from its having the quality of effecting something or of producing somewhat, are formed by affixing कर्त्ता, कारी or कारक. Ex. कर्मकर्त्ता, कर्म कारी or कर्मकारक, *business-doing*.

12. Adjectives which denominate any thing from its being given by any one, are formed by affixing दत्त. Ex. देवदत्त, *goddess-given*.

13. Those which denominate a thing from its being made or done by any person or thing are formed by affixing कृत. Ex. ईश्वरकृत, *God-ormed*.

14. Those which denominate any thing from its having a destructive property, are formed by affixing **न्न**, **नाशक**, **नाशी** or **हन्त** to the word which expresses that which they are calculated to destroy. *Ex.* **सर्वनाशक**, **सर्वनाशी**, *all-destructive*, **शत्रुन्न** or **शत्रुहन्त**, *enemy-destroying*.

15. Adjectives denominating a thing from its having a power of, or propensity to, loco-motion, are formed by affixing **गामी** to the word which expresses the place or situation in which it moves. *Ex.* **अग्रगामी** *preceding, going before*.

16. Adjectives which denominate a thing from its being involved in some thing, are formed by affixing **गस्त**. *Ex.* **चिन्तागस्त**, *involved in thought*.

17. Adjectives which denominate a thing from its being connected with, or possessed of something

are formed by affixing रुक्त. *Ex.* प्रेमयुक्त, *affectionate.*

18. Words which denominate the inhabitants, language, or other adjunct of a country from the name of the country, are formed by affixing ई or ईय thereto. Sometimes these words are formed by increasing the first vowel of the word by vriddhi, without any affix. *Ex.* पारसी, *Persian*, द्राविर, *Draviru.*

19. Words which denominate a person from some ancestor are generally formed by increasing the first vowel of the ancestors name by vriddhi. *Ex.* काश्यप, *descended from Kश्यup.*

20. Many adjectives which denominate any thing from its quality are formed by affixing इक to the word from which they are derived, and increasing the first vowel of the word by vriddhi.

Ex. धार्मिक, *religious*, from धर्म, *religion*;
पैतृक, *paternal*, from पितृ, *a father*.

21. A number of adjectives of the same import as the above are made by affixing ई to the word.

Ex. पापी, *sinful*, धर्मी, *religious*.

22. Possessives which imply the belonging to some place or point of the compass, are made by affixing ईक्ष to the word. *Ex.* तिकडीक्ष, *of that quarter*.

23. Many adjectives are formed from the roots of verbs, by rejecting the last syllable and affixing नार. *Ex.* होनार, *existing*, नबिकनार, *unquenchable*. These are sometimes used as substantives.

SECTION V.

OF PRONOUNS.

1. The pronouns are **मीं**, *I*, **तू**, *thou*, **ते**, *he or it*, **ती** or **ते**, *she*, **हे**, *this*, **जा** or **जे**, *who*, **काणा**, *who? or what?* **काह्नी**, *any one*, **आपल**, or **आपणा**, *self*, **जा केह्नी** or **जे केह्नी**, *who-soever, whatsoever*.

2. **आम्ही** is commonly used as the plural of **मीं**, but **तम्ही** and **ते** are generally used as the honorific personal pronouns singular. The plurals of these two words are made by affixing **अवघा**, *all*, to the pronoun.

3. Most of the colloquial languages of India have two sorts of pronouns, the one is expressive of respect, the other conveys an idea of humility in the first person, of familiarity or contempt in the second, and in the third person neither expresses

honour nor dishonour. The first sort are called honorific, (गौरवाक्ति), the other are called inferior, (नीचेक्ति). Some condemn this distinction, and assert that the honorific pronouns are the true plurals, but custom has established it in this language.

मी. I

Singular

N. मी. I.

A. & D. मला, मज, मजला, me.

I. माझ्याने, माझ्यानेच्या, by me.

A. माझ्यामुन, from me.

G. माझा, जी, क, फे, my.

L. माझ्यात, in me.

Plural

N. आम्ही, we.

A. & D. आम्हास, आम्हाला, us.

F

Plur.

- I. आम्च्यान, आम्च्याने, आम्हान,
आम्हाने, *by us.*
- A. आम्हाहून, *from us.*
- G. अम्चा, -ची, -च, -चे, *ours.*
- L. अम्चांत, अम्हांत, *in us.*

तू, *thou.*

Sing.

- N. तू, *thou.*
- A. & D. तुला, तुज, तुजला, *thee, (fem.) तिला.*
- I. तुच्यान, तुच्याने, त्वा, ता, *by thee.*
- A. तुच्याणामून, *from thee.*
- G. तुका, तुकी, तुक, तुच्या, *thy.*
- L. तुच्यात, *in thee.*

Plural:

- N. तुम्ही, *ye or you.*
- A. & D. तुम्हास, तुम्हाला, *you.*

Plur.

तुम्हान्, तुम्हान्, तुम्हानि
तुम्हाने, *by you.*

- A. तुमाहन्, *from you.*
G. तुम्हा, -चो, -च, -चे, -च्या, *yours.*
L. तुम्हांत, तुम्हांत, *in you.*

When तुम्ही is the singular honorific, the plural is made by affixing अवघा. *Ex. तुम्ही अवघा. Acc. तुम्हाअवघ्यास or तुम्हाअवघ्याला, &c.*

तो, *he or it.*

Sing.

Masc. and Neut.

- N. तो, *he.*
A. & D. त्यास, त्याला, *him.*
I. त्यान, त्याने, *by him.*
A. त्याहन्, *from him.*
G. त्याचा, -ची, -च, -चे, -च्या, *his.*
L. त्यात, *in him.*

- N. ते, *they.* Plural.
 A. & D. त्याहास, त्याहासा, *them.*
 I. त्याहान, त्याहाने, त्याही, *by them.*
 A. त्याहाहंन्, *from them.*
 G. त्याहाचा, ची, च, चे, च्या, *their.*
 L. त्याहांत्, *in them.*

- Sing.
Fem.
 N. ती, *she.*
 A. & D. तीस, तिला, तिज्, तिज्जला, *her.*
 I. तीन, तीने, तीच्यान, तोच्याने *by her.*
 A. तिज्हन्, *from her.*
 G. तीचा, ची, च, चे, च्या, *hers.*
 L. तोच्यात्, *in her.*

Plural as the masculine.

- Sing.
Neut.
 N. ते, *it.*
 A. & D. ते, *it.*

Sing.

- I. त्वान्, त्वाने, *by this*.
 A. त्वहन्, त्वान्, *from it*.
 G. त्वचा, त्वी, त्वी, त्वी, त्वी, *it*.
 L. त्वात्, *in it*.

Plural as the masculine.

हा, *this*.

Masc.

- N. हा, *this*.
 A. & D. यास्, याला, *to this*.
 I. यान्, याने, याचान्, याचाने, *by this*.
 A. यहन्, *from this*.
 G. याचा, ची, च, चे, च्या, *of this*.
 L. यात्, याच्यात्, *in this*.

Plur.

- N. हे, *these*.
 A. & D. यहांस, यहांला, *to these*.

Plur.

- I. यहांच्यान, यहांच्याने, *by these.*
 A. याहांहून, *from these.*
 G. यहांचा, ची, च, चे, च्या, *of these.*
 L. यहांत, यहांच्यांत, *in these.*

Sing.

Fem.

- N. ही, *this.*
 A. & D. इला, इज, इजला, *to this.*
 I. इच्यान, इच्याने, *by this.*
 A. इजहून, *from this.*
 G. इचा, ची, च, चे, च्या, *of this.*
 L. इच्यात, *in this.*

Plural as the masculine.

Sing.

Neut.

- N. हे, *this.*
 A. & D. हे, *this.*
 I. यान, ह्यान, याने, ह्याने, *by this.*

Sing.

- A. याहून् यातून्, *from this.*
 G. याच्, याची, याच्, याच्, याच्चा, *of this.*
 L. यांत, *in this.*

Plural as the masculine.

जो, *who.*

Sing.

Masc.

- N. जो or जे, *who.*
 A. & A. ज्यास, ज्याला, *whom.*
 I. ज्याच्यान्, ज्याच्याने, *by whom.*
 A. ज्याहून, *from whom.*
 G. ज्याचा, ची, च, चे, च्या, *whose.*
 L. ज्याच्यात्, ज्यात, *in whom.*

Plural.

Masc. and Fem.

- N. जे, (masc.) ज्या, (fem.) *who.*
 A. & D. ज्याहांस, ज्याहांला, *whom.*
 I. ज्याहांन, ज्याहांने, *by whom.*

Plur.

- A. ज्याहान, *from whom.*
 G. ज्याहांचा, -सी, -ये, -या, *whose.*
 L. ज्याहांत, *in whom.*

Plur. as the masculine.

Sing.

Fem.

- N. जी, *who.*
 A. & D. जीस, जिला, *whose.*
 I. जीव्यान, जिच्यान, *by whom.*
 A. जीहून, *from whom.*
 G. जीचा, जीची, जीचे, जीया, *whose.*
 L. जीच्यात, *in whom.*

N. B. ते, हे, and जे are frequently used as the nominatives singular feminine of त, हा, and

- जे.
 ते (fem.) ते (fem.)
 ते (fem.) ते (fem.)
 ते (fem.) ते (fem.)
 ते (fem.) ते (fem.)

- Sing.
Neut.
- N. जे, *what.*
 A. & D. जे, *what.*
 I. ज्यान, ज्याने, *by what.*
 A. ज्याहून, ज्यातून, *from what.*
 G. ज्याचा, -ची, -च, -चे, -च्या, *of what.*
 L. ज्यांत, *in what.*

Plural as the masculine;

- Sing.
- N. कोण, *who?*
 A. & D. कोणान्, कोणाला, कोणहास,
 कोणहाला, *whom?*
 I. कोणाच्यान, कोणाच्याने, कोणहाच्यान,
 कोणहाच्याने, *by whom?*
 A. कोणाहून, कोणहाहून, *from whom?*
 G. कोणाचा, कोणहाचा, -ची, -च, -चे, -च्या, *whose,*
 L. कोणात, कोणाच्यात, कोणहांत,
 कोणहाच्यांत, *in whom?* G

The plural is made by compounding the singular with अवद्य, *all*. *Ex.* Nom. कोणअवद्ये.
Acc. कोणहाअवद्यास, &c.

काणही, *any one*.

Sing.

N. कोणही, *any one*.

A. & D. कोणास, कोणाला, कोणहास,

कोणहाला, *any one*.

I. { कोणाच्यान, कोणाच्यानि, कोणहाच्यान,
काणहाच्यानि, *by any one*.

A. कोणाहून, कोणहाहून, *from any one*.

G. कोणचा, कोणहाचा, ची, च, चे, च्या, *any one's*.

L. कोणांत, कोणहांत, *in any one*.

आपण, *self*.

Sing.

M. आपण, *my, thy, or himself*.

A. & D. आपणास, आपणाला, आपल्यास,

आपल्याला, *—self*.

Sing.

- I. आपणाही, आपणाच्याने, आपल्यान,
 आपल्याने, आपल्याच्यान, आपल्याच्याने,
 A. आपणाहून, आपल्याहून, ^{[by —self.} _{from —self.}
 G. आपला, ली, ल, ले, त्या, ^{own.}
 L. आपणांत, आपल्यांत, ^{in —self.}

कांहीं, *any*, is indeclinable. जा कोणही and
 जे कोणही, *whosoever, whatsoever*, are declined in
 the last member only.

SECTION VI,

OF VERBS.

1. Mahratta verbs have eight modes, viz. The Indicative, Imperative, Subjunctive, Compound Subjunctive, Potential, Optative, Intensive and Causal.

2. There are eight tenses, viz. The First and Second Aorist Present, the Present, the Imperfect, the Imperfect Definite, the Perfect, the Pluperfect, and the Future.

3. There are three persons: the first मीं, *I*, the second तू, *thou*, and the third ते, *he*; two numbers, the singular and plural, and two genders, the masculine and feminine. N. B. There are three genders in some of the preter tenses.

4. The root or verbal noun ends in न or ण. The last syllable is always rejected before any termination is affixed.

A scheme of the endings of a regular verb.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

	Sing.	Plur.
1.	ऊं.	ऊं.
2.	इस्, एस्.	आ.
3.	ए, य, ई.	इत्, एत्.

SECOND AORIST, PRESENT.

	Sing. Masc.	Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1.	तां इतां.	तै.	तां इतां.
2.	तास् इतास्.	तेस्.	ता इता.
3.	तो इतो.	ते.	तेत् इतेत्.

PRESENT.

	Sing. Masc.	Fem.	Plur. Masc. and Fem.
1.	इत् आहं.	इते आहे.	इत् आहों.
2.	इत् आहेस्.	इते आहेस्.	इत् आहा.
3.	इत् आहे.	इते आहे.	इत् आहेत्.

IMPERFECT TENSE.

Active verbs,

Sing.

1.	ला.	ली.	ल.	ले.	ल्या.
2.	ला.	ली.	ल.	ले.	
3.	ला.	ली.	ल.	ले.	ल्या.

Plur.

1.	ला.	ली.	लीत्.	लं.	ले.	ल्या.	लेत्.
2.	ला.	ली.	लीत्.	लं.	ले.	ल्या.	लेत्.
3.	ला.	ली.	लीत्.	लं.	ले.	ल्या.	लेत्.

IMPERFECT TENSE.

Neuter or intransitive verbs,

Sing.

Plur.

Masc.

Fem.

Masc.

1.	लां.	ले.	लां.	
2.	लाम्.	लीम्.	लेत्.	
3.	ला.	ले.	लो.	लीत्. लेत्, fem. ल्यात्, लित्.

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.		Plur.	
Masc.	Fem.	Masc. and Fem.	
1. इत् होतों.	इत् होति.	इत् होतों.	
2. इत् होतास.	इत् होतीस.	इत् होतेत्.	
3. इत् होता.	इत् हेती.	इत् होतेत्.	

PERFECT TENSE.

Active verbs.

Sing.

1.	ला.	ली.	ल or लें आहे.
2.	ला.	ली.	ल or लें आहे.
3.	ला.	ली.	ल or लें आहे.

Plur.

1.	ला.	ली.	ल or लें आहे.
2.	ला.	ली.	ल or लें आहे.
3.	ला.	ली.	ल or लें आहे.

Neuter or intransitive verbs.

Sing.		Plur.
Masc.	Fem.	Masc. and Fem.
1. लों आहे.	ले आहे.	लां आहे.
2. ला आहेस.	ली आहेस.	ले आहे.
3. ला आहे.	ली आहे or आहेत.	ले आहेत.

PLUPERFECT TENSE.

Active verbs.

Sing.	
1. ला होता.	ली होती.
2. ला होता.	ली होती.
3. ला होता.	ली होती.

1. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.
2. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.
3. ल होत.	ले होते.	ल्याहोत्यात.

Plur.

1. ला होता.	ली होती.
2. ला होता.	ली होती.
3. ला होता.	ली होती.

1. ल होत.	ले होते.	ल्या होत्यात.
2. ल होत.	ले होते.	ल्या होत्यात.
3. ल होत.	ले होते.	ल्या होत्यात.

Neuter or intransitive verbs.

Masc.

Sing.

Fem.

1. लो होतां.	ले होते.
2. ला होतात्.	ली होतीत्.
3. ला होता.	ली होती or होतीत्.

Masc. and Fem.

Plur.

1. ले होतां.	
2. ले होतेत्.	
3. ले होतेत्.	Fem. ल्या होत्यात्.

FUTURE TENSE.

	Sing. Masc.	Plur. Masc.
1.	ईन्.	उं.
2.	ईशील्.	आल्.
3.	ईल्. एल्.	तील्.

IMPERATIVE MODE.

	Sing. Masc.	Plur.
2.	—	आ.
3.	आ.	आत्.

Prohibitive, 2d. person sing. उं नको, plur.

उं नका.

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

	Sing.	Plur.
1.	ई, एं.	उं.
2.	इस्.	आ.
3.	ई, ए.	ईत्, एत्.

PRETER TENSE.

	Sing. Masc.	Fem.	Plur.
1.	ते।	ते.	ते।
2.	तास्.	तीस्.	तेत्.
3.	ता.	ती.	तेत.

INFINITIVE MODE.

ऊं.

PARTICIPLES.

*Present, इत्, त. Adverbial, ऊन्.**Repeated, तां. Passive, ल, लेत्.*

GERUND.

आय्.

N. B. The initial इ of these terminations is frequently omitted, and if the remaining part of the root, when the last syllable is rejected, end in a vowel, it is always rejected.

6. The first and second aorist, present tense, are formed immediately from the root, by rejecting its last syllable, and affixing the syllable directed in the foregoing scheme,

7. The present and imperfect tenses are formed by the auxiliary आहे, regularly declined, after the present participle. ए is affixed to the participle to form the feminine,

8. Some roots suffer a change in the imperfect, perfect and pluperfect tenses, and in the passive participles, before the terminations are affixed; viz.

करण is changed to के.

म्हनण — मट.

एण, — आ.

जाण — गे.

घेण — घेत.

देण	is changed to	दि.
भीण	—	भ्या.
घोण	—	घ्या.
घालण	—	घात.
सांगण	—	सांगित.
होण	—	का.
लेण	—	ल्या.

And a few others,

9. Some roots require the insertion of **इ** before the affix **ल** of the preterperfect tenses. *Er.* **आयकिल**, *he heard*, **हडकिल**, *he sought*.

10. In the preter tenses (the compound ones excepted) of active and causal verbs, the agent is in the third case.

N. B. It is highly probable that this tense is always expressed by the passive participle, governed by an agent in the third case. In the

first person singular this agent is always **म्या**, and in the second **त्वा**, or **ता**. In the first and second person plural the agent is in the nominative case. The gender of the verb agrees with that of the object, which is in the accusative case, like that of active verbs.

11. The perfect and pluperfect tenses of active and causal verbs are formed by adding the present and preter tenses of the auxiliary verb to the imperfect tense.

12. The future is formed by rejecting the final syllable of the root, and affixing the syllables pointed out in the scheme.

13. The potential, optative, and inchoative, are formed by conjugating the verbs **सकण**, *to be able*, **इच्छण**, *to desire*, and **लागण**, *to come into contact*, respectively, after the infinitive mode.

14. The intensive is formed by conjugating the verb **ढाकण**, *to throw*, with the adverbial participle.

15. The compound subjunctive, is formed by conjugating the verb **असण**, *to remain, to be*, with the present participle, for the present and future tenses, and with the passive participle, for the preter.

16. The passive voice is formed by conjugating the verb **जाण** with the passive participle.

N. B. That form of the passive participle used in the preter tenses of active verbs must be used to form the compound subjunctives and the passive voice.

17. The impersonal subjunctive is formed by constructing the third person of the verb **पडन**, *to fall, to befall*, with the verbal noun.

आहे, *I am.*

INDICATIVE MODE:

PRESENT TENSE.

- | Sing.
Masc. and Fem. | Plur.
Masc. and Fem. |
|-------------------------------|----------------------------|
| 1. मीं आहे, <i>I am.</i> | आम्ही आहां, <i>we are.</i> |
| 2. तूं आहेस, <i>thou art.</i> | तुम्ही आहा, <i>ye are.</i> |
| 3. तो आहे, <i>he is.</i> | ते आहेत, <i>they are.</i> |

IMPERFECT TENSE.

Sing.	
Masc.	Fem.
1. मीं होतों.	होते, <i>I was.</i>
2. तूं होतास.	होतीस, <i>thou wast.</i>
3. तो होता.	होती, <i>he was.</i>
-
Plur.	
Masc.	Fem.
1. आम्ही होतां, <i>we were.</i>	
2. तुम्ही, होतेत, <i>ye were.</i>	
3. ते होतेत, fem. त्या होत्यात, <i>they were.</i>	

The other tenses are wanting.

करा, *to do.*

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.	Plur.
Masc. and Fem.	Masc. and Fem.
1. मीं कर्त्तुं, <i>I do.</i>	आम्ही कर्त्तुं, <i>we do.</i>
2. तूं करिस्, <i>thou dost.</i>	तुम्ही करा, <i>ye do.</i>
3. तो करी, <i>he doth.</i>	ते करीत, <i>they do.</i>

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.	
Masc.	Fem.
1. मीं कर्त्तां.	कर्त्ते, <i>I do.</i>
2. तूं कर्त्तास्.	कर्त्तेस्, <i>thou dost.</i>
3. तो कर्त्तां.	ती कर्त्ते, <i>he, she doth.</i>

Plur.	
Masc.	
1. आम्ही कर्त्तां, <i>we do.</i>	
2. तुम्ही कर्त्ता, <i>ye do.</i>	
3. ते कर्त्तेत्, <i>fem. कर्त्तेत् or त्या कर्त्त्यात्, they do.</i>	

PRESENT DEFINITE.

Sing.
Masc.

1. मीं करित् आहे, or करिताहे, *I am doing.*
2. तूं करित् आहेस, or करिताहेस, *thou art d.*
3. तो करित् आहे, or करिताहे, *he is doing.*

Sing.
Fem.

1. मीं करिते आहे, *I am doing.*
2. तूं करिते आहेस, *thou art doing.*
3. ते or ती करिते आहे, *she is doing.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही करित् आहें or करिताहें, *we are doing.*
2. तुम्ही करित् आहा, or करिताहा, *ye are doing.*
3. ते करित् आहेत or करिताहेत, *they are doing.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां केला, केली, केल, केले, केल्या, *I did.*
2. त्वां केला, केली, केल, केले, केल्या, *thou didst.*
3. त्याने केला, केली, केल, केले, केल्या, *he did.*

Plur.

1. आम्ही केला, केली, केल्या, *we did.*
2. तुम्ही केला, केली, केल्या, *ye did.*
3. त्याही केला, केली, केल्या, *they did.*

Plur.

1. आम्ही केल, केले or केलेत, *we did.*
2. तुम्ही केल, केले or केलेत, *ye did.*
3. त्याही केल, केले or केलेत, *they did.*

It must be observed that the gender of the verb in the imperfect, perfect and pluperfect tenses varies to agree with that of the object. The form ending in ला is masculine singular; that in ली, feminine singular and neuter plural; that in ल, neuter singular; that in ले or लेत, masculine plural, and that in ल्या, feminine plural.

IMPERFECT DEFINITE,

Sing.

Masc.

1. मीं करित् होतां, *I was doing.*
2. तूं करित् होतास, *thou wast doing.*
3. तो करित् हाता, *he was doing.*

Fem.

1. मीं करित् होते, *I was doing.*
2. तूं करित् होतीस, *thou wast doing.*
3. तो करित् हाती, *she was doing.*

Plural.

Masc. and Fem.

1. आम्ही करित् होतां, *we were doing.*
2. तुम्ही करित् होतेत, *ye were doing.*
3. ते करित् होतेत, *they were doing.*

PERFECT TENSE,

Sing.

1. म्या केला आहे, केली आहे, *I have done.*
2. त्हा कला आहे, केली आहे, *thou hadst done.*
3. त्याने केला आहे, केली आहे, *he hath done.*

Sing.

1. म्या केल आहे, केले आहे, *I have done.*
2. त्वा केल आहे, केले आहे, *thou hadst done.*
3. त्याने केल आहे, केले आहे, *he hath done.*

Plur.

1. आम्ही केला आहे, केली आहे, *we have done.*
2. तुम्ही केला आहे, केली आहे, *ye have done.*
3. त्याही केला आहे, केली आहे, *they have done.*

Plur.

1. आम्ही केल आहे, केले आहे, *we have done.*
2. तुम्ही केल आहे, केले आहे, *ye have done.*
3. त्याही केल आहे, केले आहे, *they have done.*

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या केला होता, केली होती, *I had done.*
2. त्वा केला होता, केली होती, *thou hadst done.*
3. त्याने केला होता, केली होती, *he had done.*

Sing.

1. म्यां केल हात, केले हाते, *I had done.*
2. त्वां केल हात, केले हाते, *thou hadst done.*
3. त्याने केल हात, केले हाते, *he had done.*

The plural as the singular.

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं करीन, *I will do.*
2. तूं करील, *thou wilt do.*
3. तां करील, *he will do.*

Fem. तो or ते करील or करतील, *she will do.*

Plur:

Masc. and Fem.

1. आम्ही करूं, *we will do.*
2. तुम्ही कराल, *ye will do.*
3. ते करतील, *they will do.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.

Plur.

2. कर, *do thou,* करा, *do ye.*
 3. करो, *let him do.* करोत, *let them do.*

PROHIBITIVE.

कहं नको, *don't do.* कहं कवा, *don't ye do.*

SUBJUNCTIVE MODE:

PRESENT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी करी, *if I do.*
 2. तूं करिस्, *if thou do.*
 3. तो करी, *if he do.*

Plur.

Masc.

1. जर आम्ही कहं, *if we do.*
 2. — तुम्ही करा, *if ye do.*
 3. — ते करीत, *if they do.*

PRETERPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

Fem.

1. जर मी करतो, करते, *if I had done.*
2. — तूं करतास, करतीस, *if thou hadst done.*
3. — तो करता, ती करती, *if he she had done.*

Plural.

Masc. and Fem.

1. जर आम्ही करतो, *if we had done.*
2. — तुम्ही करत, *if ye had done.*
3. — ते करत, *if they had done.*

COMPOUND SUBJUNCTIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

Masc.

1. जर मीं करित् असें, *if I may do.*
2. — तूं करित् असेस, *if thou mayst do.*
3. — तो करित् असे, *if he may do.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करित् असूं, *if we may do.*
2. — तुम्ही करित् असा, *if ye may do.*
3. — ते करित् असेत, *if they may do.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. जर मीं करित् अस्तों, *if I might do.*
2. — तूं करित् अस्तोस, *if thou mightest do,*
3. — तो करित् अस्तो, *if he might do.*

Fem.

1. जर मीं करित् अस्ते, *if I might do.*
2. — तूं करित् अस्तेस or अस्तीस, *if, &c.*
3. — ते or ती करित् अस्ते or अस्ती, *if, &c.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करित् अस्तों, *if we might do.*
2. — तुम्ही करित् अस्ता, *if ye might do.*
3. — ते करित् असेत, *if they might do.*

K

PRETER TENSE.

Sing.

1. जर म्यां केला असला, *if I might have done.*
 2. — त्वां केला असला, *if thou mightest have done.*
 3. — त्याने केला असला, *if he might have done.*
-
1. — म्या केली असली, *if I might have done.*
 2. — त्वा केली असली, *if thou mightest have done.*
 3. — त्याने केली असली, *if he might have done.*
-
1. — म्या केल असल, *if I might have done.*
 2. — त्वा केल असल, *if thou mightest have done.*
 3. — त्याने केल असल, *if he might have done.*
-
1. — म्या केल्या असल्यात, *if I might have done*
 2. — त्वा केल्या असल्यात, *if thou mightest, &c.*
 3. — त्याने केल्या असल्यात, *if he might, &c.*

The plural as the singular.

PRETER TENSE.

Sing.

1. जर म्या केला असेल, *if I might have done.*
2. — त्वा केला असेल, *if thou mightest have done.*
3. — त्याने केला असेल, *if he might have done.*

1. — म्या केली असेल, *if I might have done.*
2. — त्वा केली असेल, *if thou mightest have done.*
3. — त्याने केली असेल, *if he might have done.*

1. — म्या केल असेल, *if I might have done.*
2. — त्वा केल असेल, *if thou mightest have done.*
3. — त्याने केल असेल, *if he might have done.*

1. — म्या केले or केल्या असेल, *if I might have done*
2. — त्वा केले or केल्या असेल, *if thou mightest, &c.*
3. — त्याने केले or केल्या असे, *if he might have, &c.*

The plural as the singular.

FUTURE TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मीं करित् असेन्, *if I shall do.*
2. — तूं करित् असेशील्, *if thou shalt do.*
3. — तो करित् असेल्, *if he shall do.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करित् असूं, *if we shall do.*
2. — तुम्ही करित् असेल, *if ye shall do.*
2. — ते करित् असेल, *if they shall do.*

When the subjunctive mode implies obligation *to do* or *to suffer*, expressed in English by *must*, the verb घडण is governed by the verb or verbal noun, and the word which would be the agent in English is the accusative case.

FIRST AORIST, PRESENT.

1. मला करण घडत, *I must do*.*
2. तुला करण घडत, *thou must do.*
3. त्यास करण घडत, *he must do.*

* Literally, *to me to do must be.*

OF VERBS.

IMPERFECT TENSE.

मला करण घडल, *I was obliged to do.*

PERFECT TENSE.

मला करण घडल होत, *I have been obliged to do.*

FUTURE TENSE.

मला करण घडेल, *I must do, or shall be obliged to do.*

This form may also be as follows:

मला करण घडत अस्त, *I must be to do, &c.*

N. B. The gender of the preter tenses varies with that of the subject. *Ex.* घडला, घडली, घडल, घडले and घडल्या.

INFINITIVE MODE.

करूं. *to do.*

PARTICIPLES.

Present, करत, doing.

Adverbial, कृत्वा, having done.

Continuative, कर्त्तांर, doing, continuing to do.

Passive, केल, केलेल, done.

GERUND.

*कराय, doing. करायास, for doing. करायाचा,
—ची, —चं, —चे, —च्या, of doing.*

POTENTIAL MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं कर्तुं सकूं, *I can do.*

2. तूं कर्तुं सकेस, *thou canst do.*

3. तो कर्तुं सके, *he can do.*

Plur.

1. आम्ही कर्तुं सकूं, *we can do.*

2. तुम्ही कर्तुं सका, *ye can do.*

3. ते कर्तुं सकेत, *they can do.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं कद्दं सक्तां, *I can do.*
2. तूं कद्दं सक्तास, *thou canst do.*
3. ता कद्दं सक्तां, *he can do.*

Fem.

1. मीं कद्दं सक्ते, *I can do.*
2. तूं कद्दं सक्तीस, *thou canst do.*
3. ती or ते कद्दं सक्ते, *she can do.*

Plur:

Masc. and Fem.

1. आम्ही कद्दं सक्तां, *we can do.*
2. तुम्ही कद्दं सक्ता, *ye can do.*
3. ते कद्दं सक्तेत, *they can do.*

This and the three following modes are conjugated through all the tenses, but the terminations not differing in any respect from the indicative mode, it is not necessary to exhibit more than the present tense in this place.

OPTATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं कद्दं इच्छूं, *I wish to do.*
2. तूं कद्दं इच्छेस, *thou wishest to do.*
3. तो कद्दं इच्छे or इच्छी, *he wishes to do.*

Plur.

1. आम्ही कद्दं इच्छूं, *we wish to do.*
2. तुम्ही कद्दं इच्छा, *ye wish to do.*
3. ते कद्दं इच्छेत् or इच्छीत, *they, &c.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं कद्दं इच्छितो, *I desire to do.*
2. तूं कद्दं इच्छितास, *thou desirest to do.*
3. तो कद्दं इच्छितो, *he desireth to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं कद्दं इच्छिते, *I desire to do.*
2. तूं कद्दं इच्छितेस्, *thou desirest to do.*
3. तो कद्दं इच्छिते, *she desireth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही कद्दं इच्छिते, *we desire to do.*
2. तुम्ही कद्दं इच्छिता, *ye desire to do.*
3. ते कद्दं इच्छितेत्, *they desire to do.*

INCHOATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं कद्दं लागूं, *I begin to do.*
2. तूं कद्दं लागेस्, *thou beginnest to do.*
3. तो कद्दं लागे, *he begins to do.*

Plur.

1. आम्ही कद्दं लागूं, *we begin to do.*
2. तुम्ही कद्दं लागे, *ye begin to do.*
3. ते कद्दं लागेत्, *they begin to do.*

L

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं क्क' लागतां, *I begin to do.*
2. तूं क्क' लागतेस, *thou beginnest to do.*
3. तो क्क' लागते, *he beginneth to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं क्क' लागते, *I begin to do.*
2. तूं क्क' लागतीस, *thou beginnest to do.*
3. ते क्क' लगते, *she beginneth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही क्क' लागतां, *we begin to do.*
2. तुम्ही क्क' लागता, *ye begin to do.*
3. ते क्क' लागतेत, *they begin to do.*

INTENSIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं क्कन् टाकं, *I do thoroughly.*
2. तूं क्कन् टाकीस, *thou dost thoroughly.*
3. तो क्कन् टाकी, *he doth thoroughly.*

Plur.

1. आम्ही कढन् टाकूं, *we do thoroughly.*
2. तुम्ही कढन् टाका, *ye do thoroughly.*
3. ते कढन् टाकेत, *they do thoroughly.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं कढन् टाकतें, *I do thoroughly.*
2. तूं कढन् टाकतेस, *thou dost thoroughly.*
3. तो कढन् टाकते, *he doth thoroughly.*

Sing.
Fem.

1. मीं कढन् टाकते, *I do thoroughly.*
2. तूं कढन् टाकतीस, *thou dost thoroughly.*
3. तो कढन् टाकते, *she doth thoroughly.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्ही कढन् टाकतें, *we do thoroughly.*
2. तुम्ही कढन् टाकता, *ye do thoroughly.*
3. ते कढन् टाकतेत, *they do thoroughly.*

THE CAUSAL VERB.

करविण, to cause to be.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc. and Fem.

1. मीं करवूं, *I cause to do.*
2. तूं करविस, *thou causest to do.*
3. तो करवो, *he or she causeth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. आम्हो करवूं, *we cause to do.*
2. तुम्हो करवा, *ye cause to do.*
3. ते करवोत्, *they cause to do.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मीं करवितो, *I cause to do.*
2. तूं करवितोस, *thou causest to do.*
3. तो करवितो, *he causeth to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं करविते, *I cause to do.*
2. तूं करवितस, *thou causest to do.*
3. ते or तो करविते, *she causeth to do.*

Plur.
Masc.

1. आहो करवितो, *we cause to do.*
2. तुम्हो करविता, *ye cause to do.*
3. ते करविते, *they, &c.*

Fem. त्या करवितात.

PRESENT TENSE.

Sing.
Masc.

1. मीं करवित आहे, *I am causing to do.*
2. तूं करवित आहेस, *thou art causing to do.*
3. तो करवित आहे, *he is causing to do.*

Sing.
Fem.

1. मीं करविते आहे, *I am causing to do.*
2. तूं करविते आहेस, *thou art causing to do.*
3. त or तो करविते आहे, *she is causing to do.*

Plural.
Masc. and Fem.

1. आम्हो करवित् आहां, *we are causing to do.*
2. तम्हो करवित् आहां, *ye are causing to do.*
3. ते करवित् आहेंत, *they are causing to do.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां करविला, — लो, — ल, — ले, — ल्या,
I caused to do.
2. त्यां करविला, — लो, — ल, — ले, — ल्या,
thou causedst to do.
3. त्याहो करविला, — लो, — ल, — ले, — ल्या,
he caused to do.

Plur.

1. आम्हो करविला, — लो, — ल, — ले, — ल्या,
लेत, we caused to do.
2. तम्हो करविला, — ली, — ल, — ले, — ल्या,
लेत, ye caused to do.
3. त्याहो करविला, — लो, — ल, — ले, — ल्या,
लेत, they caused to do.

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मैं करवित् होतां, *I was causing to do.*
2. तूं करवित् होतास, *thou wast causing to do.*
3. तो करवित् होता, *he was causing to do.*

Sing.

Fem.

1. मैं करवित् हेते, *I was causing to do.*
2. तूं करवित् होतीस, *thou wast causing to do.*
3. ती करवित् होती, *she was causing to do.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही करवित् होतां, *we were causing to do.*
 2. तुम्ही करवित् होतेत, *ye were causing to do.*
 3. ते करवित् होतेत, *they were causing to do.*
- Fem. त्या करवित् होत्यात, *they were, &c.*

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां करविला* आहे, *I have caused to do.*
2. त्यां करविला आहे, *thou hast caused to do.*
3. त्याने करविला आहे, *he has caused to do.*

* The gender of this word varies to agree with the object as in the imperfect tense.

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

1. म्या करविला* होत, *I had caused to do.*
2. त्या करविला होत, *thou hadst caused to do.*
3. त्याने करविला होत, *he had caused to do.*

* The gender varies to agree with the object.

Sing.
Masc. and Fem.

1. मीं करवीन, *I will cause to do.*
2. तूं करविशील, *thou wilt cause to do.*
3. तो करवील, *he will cause to do.*

Plural.
Masc. and Fem.

1. आम्ही करवू, *we will cause to do.*
2. तुम्ही करवाल, *ye will cause to do.*
3. ते करवतील, *they will cause to do.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.

2. करीव, *cause to do.*
3. करवा, *let him cause to do.*

Plur.

2. करवो, *cause ye to do.*
3. करवात, *let them cause to do.*

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मीं करवीं, *if I cause to do.*
2. — तूं करवोस्, *if thou causest to do.*
3. — तो करवी, *if he causeth to do.*

Plur.
Masc. and Fem.

1. जर आम्ही करवूं, *if we cause to do.*
2. — तुम्ही करवा, *if ye cause to do.*
3. — ते करवीत, *if they cause to do.*

PRETER TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मीं करवितों, *if I had caused to do.*
2. — तूं करवितास, *if thou hadst caused to do.*
3. — तो करविता, *if he had caused to do.*

Sing.
Fem.

1. जर मीं करविते, *if I had caused to do.*
2. — तूं करवितीस, *if thou hadst caused to do.*
3. — ते^० ती करविती, *if she had caused to do.*

Plur.
Masc.

1. जर आम्ही करवितों, *if we had caused to do.*
 2. — तुम्ही करवितेत, *if ye had caused to do.*
 3. — ते करवितेत, *if they had caused to do.*
- Fem. त्या करवित्यात, *if they had caused to do.*

INFINITIVE MODE.

करवू, *to cause to do.*

PARTICIPLES.

*Present, करवित्, causing to do.**Adverbial, करवून्, having caused to do.**Repeated, करवित्तांर, continuing to cause to do.**Passive, करविल, करविलेल, caused to do.*

GERUNDS.

करवाया, *causing to do.*करवायास, *for causing to do.*

करवायाचा, -चो, -च, -चे,

-च्या, *of causing to do.*

The Potential, Optative, Inchoative, Compound Subjunctive and Intensive, are regularly formed by constructing their respective verbs with the infinitive mode, or participle, as in the simple forms of the verb.

होण, *to be.*

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. मी होज, *I am.*
2. तूं होयेस, *thou art.*
3. तो होय, *he is.*

Plur.
Masc.

1. आम्ही हों, *we are.*
2. तुम्ही का, *ye are.*
3. तेहाएत, *they are.*

SECOND AORIST, PRESENT.

Masc.

Sing.

Fem.

1. मीं हातां,	होतं, <i>I am.</i>
2. तूं होतास,	होतीस, <i>thou art.</i>
3. तो होता,	ती होती, <i>he, she is.</i>
Neut. ते होत,	<i>it is.</i>

Plur.

1. आम्ही होतो, *we are.*
2. तुम्ही होत, *ye are.*
3. ते होत; Fem. त्या होत्या;
Neut. ती होतीत, *they are.*

PRESENT DEFINITE.

Sing.

Masc. and Fem.

1. मीं होत आहे, *I am existing.*
2. तूं होत आहेस, *thou art existing.*
3. तो होत आहे, *he is existing.*

Pluri

Masc.

1. आम्ही होत आहों, *we are existing.*
2. तुम्ही होत आहा, *ye are existing.*
3. ते होत आहेत. Fem. त्या होत;
Neut. आहेत, *they are existing.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

Fem.

1. मीं कालीं. काले, *I was.*
 2. तूं कालास. कालीस, *thou wast.*
 3. तो काला. तो काली, *he, she was.*
- Neut. त काल, *it was.*

Plur.

1. आम्ही कालीं, *we were.*
 2. तुम्ही कालेत, *ye were.*
 3. ते कालत, Fem. त्या काल्यात.
- Neut. ती कालीत, *they were.*

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मीं होत. होते, *I was existing.*
2. तूं होत. होतास, *thou wast existing.*
3. तो होत. होता, *he was existing.*

Sing.

Fem.

1. मीं होत होते, *I was existing.*2. तूं होत होतीस, *thou wast existing.*3. तो होत होती, *she was existing.*Neut. ते होत होत, *it was existing.*

Plur.

1. आम्ही होत होतां, *we were existing.*2. तुम्ही होत होतात, *ye were existing.*

3. ते होत होतात, Fem. त्या होत होत्यात,

Neut. ती होत होतीत, *they were existing.*

PERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं झालां आहे, *I have been.*2. तूं झाला आहेस, *thou hast been.*3. तो झाला आहे, *he hath been.*

Fem.

1. मीं काले आहे, *I have been.*
2. तूं काली आहेस, *thou hast been.*
3. ते or ती काली आहे, *she hath been.*
- Neut. ते काल आहे, *it hath been.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही कालां आहों, *we have been.*
- तुम्ही काल आहा, *ye have been.*
3. ते काले आहेत, Fem. त्या काल्या आहेत,
- Neut. ती काली आहेत, *they have been.*

PLUPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं काला होतां, *I had been.*
2. तूं काला होतास, *thou hadst been.*
3. तो काला होता, *he had been.*

Fem.

1. मीं काले or — ली होते, *I had been.*2. तूं काली होतीस, *thou hadst been.*3. ते or ती काली होती, *she had been.*Neut. ते काल होत, *it had been.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही काले होतो, *we had been.*2. तुम्ही काले होति, *ye had been.*

3. ते काले होत, Fem. त्या काल्या होत्या,

Neut. ती काली होती, *they had been.*

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc. and Fem.

1. मी होईन, *I will be.*2. तूं होशील, *thou wilt be.*3. तो होईल, *he will be.*

N

Plur.
Masc.

1. आम्ही होऊं, *we will be.*
 2. तुम्ही व्हाल, *ye will be.*
 3. ते व्हातील, *they will be.*
- Fem. त्या व्हातील, *they will be.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.	Plur.
हो, <i>be thou.</i>	व्हा, <i>be ye.</i>
होवा, <i>let him be.</i>	व्हात, होवात, <i>let them be.</i>

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

1. जर मीं होज, *if I be.*
2. — तूं होएस, *if thou be.*
3. — तो होय, *if he be.*

Plur.

1. — आम्ही हों, *if we be.*
2. — तुम्ही व्हा, *if ye be.*
3. — ते व्हाएत, *if they be.*

PRETER TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मीं होतों, *if I were.*
2. — तूं होतास, *if thou wert.*
3. — तो होता, *if he were.*

Fem.

1. — मीं होतें, *if I were.*
2. — तूं होतीस, *if thou wert.*
3. — ती or ते होती, *if she were.*

Neut. ते हात, *if it were.*

Plur.

1. जर आम्ही होतां, *if we were.*
 2. — तुम्ही होतेत, *if ye were.*
 3. — ते होतेत. Fem. त्या होत्यात.
- Neut. तो होतीत, *if they were.*

INFINITIVE MODE.

हाऊं to be.

PARTICIPLES.

Present, होत, being.

Adverbial, होऊन, having been.

Repeated, होतांर, continuing to be.

Passive, काल, कालेल, been.

GERUND.

जाया, *being.* क्वायास, *for being.* क्वायाचा,
—ची, —च, —च, —च्या, *of being.*

The present tense of the verb होण, preceded by the negative particle, is conjugated thus:

PRESENT TENSE.

Sing.

1. मीं नक़े, *I am not.*
2. तूं नक़ेस, *thou art not.*
3. तो नक़े, *he is not.*

Plur.

1. आम्ही नक़े, *we are not.*
2. तुम्ही नक़ा, *ye are not.*
3. ते नक़ेत, *they are not, &c. through all the tenses.*

Sometimes the verb is omitted and the negative particle alone is inflected, as follows:

PRESENT TENSE.

Sing.

1. मी नाही, *I (am) not.*
2. तूं नाहीस, *thou (art) not.*
3. तो, ती, ते नाही, *he, she, it (is) not.*

Plur.

1. आम्ही नाही, *we (are) not.*
2. तुम्ही नाही or नाहीत, *ye (are) not.*
3. ते नाही or नाहीत, Fem. त्या नाही
ता or नाहीत, *they (are) not.*

THE PASSIVE VOICE.

The passive voice is formed by conjugating the verb **जाण** with the first form of the passive participle. The neuter can be only in the third person.

INDICATIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं पाहिला—ली जाज, *I am seen.*
2. तूं पाहिला—ली जायेस, *thou art seen.*
3. तो पाहिला—ली-ल जाय, *he, she, it is seen.*

Plur.

1. आम्ही पाहिले—ल्या जावूं, *we are seen.*
2. तुम्ही पाहिले—ल्या जा, *ye are seen.*
3. ते पाहिले—ल्या—ली जावात, *they are seen.*

N. B. The pronouns, **ते** or **ती** for the feminine singular, **ते** for the neuter singular, **त्या** for the feminine plural, and **तो** for the neuter plural, of the third person, must be supplied throughout this verb when they are not expressed.

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला जातेां, *I am seen.*
2. तूं पाहिला जातेस्, *thou art seen.*
3. तो पाहिला जाते, *he is seen.*

Fem.

1. मीं पाहिली or ले जाते, *I am seen.*
 2. तूं पाहिली जातेस्, *thou art seen.*
 3. ते or ती पाहिली जाते, *she is seen.*
- Neut. ते पाहिल जात, *it is seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले जातो, *we are seen.*
2. तुम्ही पाहिले जाता, *ye are seen.*
3. ते पाहिले जाते, *they are seen.*

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या जातो, *we are seen.*
 2. तुम्ही पाहिल्या जाता, *ye are seen.*
 3. त्या पाहिल्या जात्यात, *they are seen.*
- Neut. ती पाहिली जातो, *they are seen.*

PRESENT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला - ली जात आहे, *I am (now) seen.*
2. तूं पाहिला, - ली जात आहेस, *thou art (now) seen.*
3. तो पाहिला, - ली, - ल, जात आहे, *he, she, it is (now) seen.*

Plural.

1. आम्ही पाहिले, — ल्या जात आहे, *we are (now) seen.*
2. तुम्ही पाहिले, — ल्या जात आहे, *thou art (now) seen.*
3. ते पाहिले जात आहेत. Fem. त्या पाहिल्या जात आहेत. Neut. तो पाहिली जात आहेत, *they are (now) seen.*

IMPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला गेलं, *I was seen.*
2. तू पाहिला गेलास, *thou wast seen.*
3. तो पाहिला गेला, *he was seen.*

Fem.

1. मी पाहिली गेली, *I was seen.*
2. तू पाहिली गेलीस, *thou wast seen.*
3. ती or ते पाहिली गेली, *she was seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेलां, *we were seen.*
2. तुम्ही पाहिले गेलेत, *ye were seen.*
3. ते पाहिले गेलेत, *they were seen.*

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या गेलां, *we were seen.*
 2. तुम्ही पाहिल्या गेल्यात, *ye were seen.*
 3. त्या पाहिल्या गेल्यात, *they were seen.*
- Neut. ती पाहिली गेलीत, *they were seen.*

IMPERFECT DEFINITE.

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला जात होतां, *I was (then) seen.*
2. तूं पाहिला जात होतास, *thou wast (then) seen.*
3. तो पाहिला जात होता, *he was (then) seen.*

Sing.

Fem.

1. मीं पाहिली or —ले जात, होतं, *I was (then) seen.*

2. तूं पाहिली जात, होतीस, *thou wast (then) seen.*

3. तो पाहिली जात, होती, *she was (then) seen.*

Neut. ते पाहिल जात, होत, *it was (then) seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले जात, हेतो, *we were (then) seen.*

2. तुम्ही पाहिले जात, होत, *ye were (then) seen.*

3. ते पाहिले जात, होत, *they were (then) seen.*

Plur.

Fem.

1. आम्ही पाहिल्या जात होते, *we were*
(then) seen.

2. तुम्ही पाहिल्या जात होत्या, *ye were*
(then) seen.

3. त्या पाहिल्या जात होत्या, *they were*
(then) seen.

Neut. ती पाहिली जात होती, *they were*
(then) seen.

PERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. मी पाहिला गेलो आहे, *I have been seen.*

2. तू पाहिला गेला आहेस, *thou hast been*
seen.

3. तो पाहिला गेला आहे, *he has been*
seen.

Sing.

Fem.

1. मीं पाहिली गेली or —ले आहे, *I have been seen.*

2. तूं पाहिली गेली आहेस, *thou hast been seen.*

3. ते or ती पाहिली गेली आहे, *she has been seen.*

Neut. ते पाहिल गेल आहे, *it has been seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेलां आहे, *we have been seen.*

2. तुम्ही पाहिले गेले आहा, *ye have been seen.*

3. ते पाहिले गेले आहेत, *they have been seen.*

Plur.
Fem.

1. आम्ही पाहिल्या गेल्या आहों, *we have been seen.*
2. तुम्ही पाहिल्या गेल्या आहा, *ye have been seen.*
3. त्या पाहिल्या गेल्या आहेत, *they have been seen.*
- Neut. ती पाहिली गेली आहेत, *they have been seen.*

PLUPERFECT TENSE.

Sing.
Masc.

1. मी पाहिला गेला होतों, *I had been seen.*
2. तू पाहिला गेला होतास, *thou hadst been seen.*
3. तो पाहिला गेला होता, *he had been seen.*

Sing.

Fem.

1. मीं पाहिली गेली or—ले होतां, *I had been seen.*
2. तू पाहिली गेली होतीम्, *thou hadst been seen.*
3. ते or तो पाहिली गेली होती, *she had been seen.*
- Neut. ते पाहिल गेल होता, *it had been seen.*

Plur.

Masc.

1. आम्ही पाहिले गेले होतां, *we had been seen.*
2. तुम्ही पाहिले गेले होतेत, *ye had been seen.*
3. ते पाहिले गेले होतेत, *they had been seen.*

Plur.

Fem.

1. आम्हो पाहिल्या गेल्या होरेनं, *we had been seen.*

2. तुम्ही पाहिल्या गेल्या होतात, *ye had been seen.*

3. त्या पाहिल्या गेल्या होतात, *they had been seen.*

Neut. ती पाहिली गेली होतीत, *they had been seen.*

FUTURE TENSE.

Sing.

Masc.

1. मीं पाहिला, — ली जाईन, *I shall be seen.*

2. तू पाहिला, — ली जाशील, *thou wilt, &c.*

3. तो पाहिला, — ली, — ल, जाईल, *he, she, or it will be seen.*

Plur.

1. आम्हो पाहिले — त्यां जाऊं, *we shall, &c.*
2. तुम्हो पाहिले — त्यां जाल, *ye shall be seen.*
3. ते पाहिले जातिले. Fem. त्या पाहिला जातील. Neut. ती पाहिल जातील, *they shall be seen.*

IMPERATIVE MODE.

Sing.

1. पाहिला — लो जा, *be thou seen.*
2. पाहिला — लो जातो, *let him, he or it be seen.*

Plur.

1. पाहिले — त्या जा, *be ye seen.*
2. पाहिले — त्या — लो जावोत, *let them, &c.*

SUBJUNCTIVE MODE.

PRESENT TENSE.

Sing.

1. जर मी पाहिला — ली जाज, *if I be seen.*
2. — तूं पाहिला — ली जास, *if thou, &c.*
3. — तो पाहिला — ली — ल जाय, *if he, she or it be seen.*

P

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जावू.

*if we be seen.*2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जा, *if ye, &c.*3. — ते or ती पाहिले — ल्या — ली, जात,
if they be seen.

PRETER TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी पाहिला जाते, *if I had been seen.*2. — तू पाहिला जातेस, *if thou hadst, &c.*3. — तो पाहिला जात, *if he had been seen.*

Fem.

1. जर मी पाहिली जाते, *if I had been seen.*2. — तू पाहली जातेस, *if thou hadst, &c.*3. — ते or ती पाहिली जाते, *if she had, &c.*Neut. ते पाहिल जात, *if it had been seen.*

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले जाते, *if we had, &c.*2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जात, *if ye, &c.*3. — ते पाहिले — ल्या — ली जात, *if they, &c.*

COMPOUND SUBJUNCTIVE MODE.

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. जर मीं पाहिला —ली जात असे, *if*
I may be (now) seen.
2. — तूं पाहिला —ली जात असेस,
if thou mayest be (now) seen.
3. — तो पाहिला —ली —ल जात असे,
if he, she, or it may be (now) seen.

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले —ल्या जात असें
or असं, if we may be (now) seen.
2. — तुम्ही पाहिले —ल्या जात असा,
if ye may be (now) seen.
3. — ते पाहिले ल्या ली जात असेत,
if they may be (now) seen.

SECOND AORIST, PRESENT.

Sing.
Masc.

1. जर मीं पाहिला जात असें, *if I may be seen.*

2. — तूं पाहिला जात असेस, *if thou mayest be seen.*

3. — तो पाहिला जात असे, *if he may be seen.*

Fem.

1. जर मीं पाहिली or — ले जात असे, *if they may be seen.*

2. — तूं पाहिली जात असीस, *if thou mayest be seen.*

3. — ते or तो पाहिली जात असी, *if she may be seen.*

Neut. जर ते पाहिल जात असे, *if it may be seen.*

Plur.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात असें,
if we may be seen.

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या, जात असा,
if ye may be seen.

3. — ते पाहिले — ल्या, — ली, जात असेत,
if they may be seen.

IMPERFECT TENSE.

Sing.

Masc.

1. जर मी पाहिला गेला असें, *if I may*
have been seen.

2. — तू पाहिला गेला असा, *if thou*
mayest have been seen.

3. — तो पाहिला गेला असा, *if he may*
have been seen.

Sing.

Fem.

1. जर मी पाहिली गेली असें, *if I may have been seen.*

2. — तूं पाहिली गेली असोस, *if thou mayest have been seen.*

3. — ते or तो पाहिली गेली असी, *if she may have been seen.*

Neut. ते पाहिल गेल अल, *if it may have been seen.*

Plur:

Masc.

1. जर आम्ही पाहिले गेले असोस, *if we may have been seen.*

2. — तुम्ही पाहिले गेले असोस, *if ye may have been seen.*

3. — ते पाहिले गेले असोस, *if they may have been seen.*

Fem.

1. जर आम्ही पाहिल्या गेल्या असलों, *if we may have been seen.*
2. — तुम्ही पाहिल्या गेल्या असल्या, *असल्यात, if ye may have been seen.*
3. — त्या पाहिल्या गेल्या असल्या or *असल्यात, if they may have been seen.*
- Neut. ती पाहिली गेली असलीत, *if they may have been seen.*

PERFECT AND PLUPERFECT TENSES.

Sing.
Masc.

1. जर मी पाहिला गेला असेन, *if I might have been seen.*
2. — तूं पाहिला गेला असशील, *if thou mightest have been seen.*
3. — तो पाहिला गेला असेल, *if he might have been seen.*

Fem.

1. जर मी पाहिली गेली असेन्, *if I might have been seen.*

2. — तू पाहिली गेली अस्शील्, *if thou mightest have been seen.*

3. — ते or ती पाहिली गेली असेल्, *if she might have been seen.*

Neut. ते पाहिल गेल असेल्, *if it might have been seen.*

Plur.

Masc.

1. जर आम्ही पाहिले गेले अस्, *if we might have been seen.*

2. — तुम्ही पाहिले गेले अस्नाल्, *if ye might have been seen.*

3. — ते पाहिले गेले अस्तील्, *if they might have been seen.*

Plur.
Fem.

1. जर आम्ही पाहिल्या गेल्या असूं, *if we might have been seen.*

2. — तुम्ही पाहिल्या गेल्या असाल, *if ye might have been seen.*

3. — त्या पाहिल्या गेल्या अस्तील, *if they might have been seen.*

Fem. ती पाहिली गेली अस्तील, *if they might have been seen.*

FUTURE TENSE.

Sing.
Masc.

1. जर मी पाहिला जात असेन, *if I may be seen (hereafter).*

2. — तूं पाहिला जात असशील, *if thou mayest be seen (hereafter).*

3. — तो पाहिला जात असेल, *if he may be seen (hereafter).*

Sing.

Fem.

1. जर मीं पाहिली or — ले जात, असेन, *if I may be seen (hereafter).*

2. — तूं पाहिली जात, असशील, *if thou mayest be seen (hereafter).*

3. — ले or ती पाहिली जात, असेल, *if she may be seen (hereafter).*

Neut. ते पाहिल जात, असेल, *if it may be seen (hereafter).*

Plural.

1. जर आम्ही पाहिले — ल्या जात, असूं, *if we may be seen (hereafter).*

2. — तुम्ही पाहिले — ल्या जात, असाल, *if ye may be seen (hereafter).*

3. — ले पाहिले जात, अस्तील; Fem. त्या पाहिल्या जात, अस्तीला; Neut. ती पाहिली जात, अस्तील, *if they may be seen (hereafter).*

INFINITIVE MODE.

पाहिला — ली — ल — ले — ल्या जाऊं,
to be seen.

PARTICIPLES.

Present, पाहिला — ली — ल — ले — ल्या
जात, *being seen.*

Adverbial, पाहिला — ली — ल — ले — ल्या
जाऊन; *having been seen.*

Repeated, पाहिला — ली — ल — ले — ल्या
जातांर, *continuing to be seen.*

GERUNDS.

पाहिला — ली — ल — ले — ल्या जाया, *be-*
ing to be seen.

The compound modes are formed as in the active voice. As, therefore, there is no irregularity or difficulty in them but what may be easily explained by the foregoing examples, only the first acrist singular is exhibited here.

OPTATIVE MODE.

Sing.

1. मीं पाहिला — ली जाऊं इच्छुं, *I wish to be seen.*
2. तूं पाहिला — ली जाऊं इच्छीस, *thou wishest to be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊं इच्छी, *he, she or it wishes to be seen.*

POTENTIAL MODE.

Sing.

1. मीं पाहिला — ली जाऊं सकूं, *I can be seen.*
2. तूं पाहिला — ली जाऊं सकेस, *thou canst be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊं सके, *he, she or it can be seen.*

INCHOATIVE MODE.

Sing.

1. मीं पाहिला — ली जाऊं लागूं, *I begin to be seen.*
2. तूं पाहिला — ली जाऊं लागेस्, *thou beginnest to be seen.*
3. तो पाहिला — ली — ल जाऊं लागे, *he, she or it begins to be seen.*

When a verb is used negatively the form is different, as follows:

FIRST AORIST, PRESENT.

Sing.

1. मीं नकहूं, or नांहीं कहूं, *I do not.*
2. तूं नकरिस् or नांहीं करिस्, *thou doest, &c.*
3. तो नकरी or नांहीं करी, *he doth not.*

Plur.

1. आम्ही नकद् or नांहीं कद्, *we do not.*
2. तुम्ही नकरा or नांहीं करा, *ye do not.*
3. ते नकरीत् or नांहीं करीत्, *they do not.*

The second aorist differs nothing from that of the verb करण, above exhibited, except in adding the negative participle, as in the first aorist.

PRESENT DEFINITE.

Sing.

1. मीं करित् नांहीं, *I am not doing.*
2. तूं करित् नांहींस्, *thou art not doing.*
3. तो करित् नांहीं, *he is not doing.*

Plur.

1. आम्ही करित् नांहीं, *we are not doing.*
2. तुम्ही करित् नांहींत्, *ye are not doing.*
3. ते करित् नांहींत्, *they are not doing.*

IMPERFECT.

म्यां नकेल्, *I did not, &c.* This is formed by prefixing the negative particle to केल.

IMPERFECT DEFINITE.

मीं करित् नक़तो, *I was not doing, &c.* This is formed by prefixing न to the auxiliary verb, and changing the initial हो to क़.

PERFECT TENSE.

Sing.

1. म्यां केल नांहीं, *I have not done.*
2. त्वां केल नांहीं, *thou hast not done.*
3. त्याने केल नांहीं, *he hath not done.*

Plur.

1. आम्ही केल नांहीं, *we have not done.*
2. तुम्ही केल नांहीं, *ye have not done.*
3. त्याही केल नांहीं, *they have not done.*

PLUPERFECT TENSE.

म्या केल नक़तो, *I had not done, &c.* This is formed by prefixing न to the auxiliary verb, and substituting क़ for its initial हो. This

tense does not vary in its inflections, except to distinguish the genders,

FUTURE TENSE.

मीं नकरीन् or नांहीं करीन्, *I will not do,*
&c. This is formed by prefixing the negative
न or नांहीं to the verb.

PROHIBITIVE.

2. कद्दं नको or नको कद्दं, *do not.*
2. कद्दं नका or नका कद्दं, *do ye not.*

It is obvious that the prohibitive form can be used only in the second person. The third person imperative is as follows:

3. नकरो, *let him not do.*

3. नकरोत्, *let them not do.*

The subjunctive is the same as the indicative with न only prefixed.

Remarks on the Verbs,

1. The difference between the first and the second aorist is so very trifling and indefinite that it is difficult if not impossible to point it out. The first aorist is generally though not exclusively used in relative sentences. *Ex.* **जो पढेता गुरु उपदेश करी or करते तो पढ्यन्त शिष्य शिके or शिकेता,** whilst the teacher instructs, the scholar learns.

2. The aorist tenses are used to express an action which is proper, or customary to the agent, without any particular designation of time. *Ex.* **लैकडं खेळतेत,** children play.

3. The imperfect, perfect, and pluperfect tenses have been exhibited above with their inflections of gender. It must, however, be observed, that

when the verb is used actively, viz. when the object is expressed in the accusative, the form of the verb singular only is used. When the object is in the nominative, since the verb is passive, and varies with the gender of the subject. *Ex.*

मैं लक्ष्मीं ललित, *I take the woman.* म्यां ललित ललित, *the woman was seen by me.*

The meaning of the other tenses is expressed in the English translation.

4. When the necessity of the action is to be expressed, the singular पहिजे, or the plural पहिजेत, is constructed with the first form of the passive participle. *Ex.* हे गोष्ठा अवश्य ललितरी पहिजे, *this must be told.*

5. Four kinds of participles are formed from every verb, each of which, when used negatively, expresses the impossibility of the action, but on

different accounts. The first is formed by fixing अङ् to the root, after rejecting the last syllable. Ex. $\text{अङ्गच्छ$ अङ्गच्छ , *ang-chak*, viz. because the powers of the speaker are insufficient to speak it.

6. The second is formed by adding अङ् to the present participle, with अङ् prefixed to it. Ex. $\text{अङ्गच्छ$ अङ्गच्छ , *ang-chak*, viz. because the powers of the speaker are insufficient to speak it.

7. The third is formed by adding the present participle $\text{अङ्गच्छ$ to the root, with अङ् prefixed to the present participle, and अङ् prefixed to the root as before. Ex. $\text{अङ्गच्छ$ अङ्गच्छ , *ang-chak*, viz. because the powers of the speaker are insufficient to speak it.

8. The fourth is formed by adding the present participle of अङ् to the root, with अङ् prefixed to the present participle of अङ् . Ex. $\text{अङ्गच्छ$ अङ्गच्छ , *ang-chak*.

नांहीं, *not to be spoken, viz. because it is a secret, or on some other account improper to be spoken.*

Whenever these participles are used without the negative particle, अ is affixed to them.

9. नार is affixed to all verbs, the last syllable being previously rejected, to form a participle active which usually expresses the quality or condition of the agent. This participle is past, present, or future, as the nature of the sentence may require. *Ex. गुप्त स्थान पाहानारे तुम्च*

पिता, *your Father seeing, i. e. who seeth in secret.*

इश्वराची आणि धनाची सेवा तुम्ही करूं
सकणार नाहीत, *ye cannot serve God and riches.*

Literally, the service of God and of wealth, you to perform able are not.

The negative particle is inflected after all these participles.

SECTION VII.

Of Compound Words (समास पद).

1. Compound words make a very considerable part of this language, and contribute much to its elegance. They are generally made by uniting all the words into one, after rejecting the inflective terminations. Those Mahratta nouns which are derived from the Sungskrit frequently revert to their original form, when compounded. *Ex.* **पिता**, a father, is changed to **पितृ**. The pronouns, though sometimes much altered from their original Sungskrit form, often assume it again when compounded.

Compound words are divided into six classes, as follows:

2. The first class, called **द्वन्द्व**, consists of compounds formed by uniting several substantives into one, omitting the copulative conjunction and the terminations of the cases. *Ex.* **रामलक्ष्मण**, *Ramu and Lukshmunu.* **देवासुर**, *a god and a titan.* **गायवांसह**, *a cow and calf.* **दातलेखणी**, *an ink-stand and a pen.* Sometimes the copulative conjunction is retained. *Ex.* **गाय आणि वांसहस्** **आण**, *bring the cow and calf.*

3. The second class, called **बहुव्रीही**, consists of compound epithets or adjectives, formed by uniting two or more words, generally substantives into one. *Ex.* **ताम्बडतोण**, *red-faced*, from **ताम्बड**, *blood*, and **तोण**, *a face.* **पद्मलोचन**, *water lily-eyed*, from **पद्म**, *a water lily*, and **लोचन**, *an eye.* **दिगम्बर**, *clothed with the points of the compass, viz. naked*, from **दिग**, *a point of the compass*, and **अम्बर**, *clothing.*

4. The third class, called **कर्मधाराय**, consists of words formed by compounding an adjective with its substantive. In the Mahratta language the adjective never receives the inflections of the cases when the substantive is expressed, but is compounded, and forms one word with it, *Ex.* **चक्रले मनुष्यास्**, *to a good man.* **धुतल वस्त्र**, *washed cloths.*

5. When the word **महत्** forms a compound of the third class with a following word, **महा** is substituted instead of it, *Ex.* **महाजन्**, *a great man.*

6. The fourth class of compounds is called **तत्पुह्य**. This class consists of words formed by compounding two others, the last of which is constructed with the first in any case whatever. The last of these words is generally a verb, except the first be in the first or sixth case, and the

compound formed by their union is an adjective.

Ex. मनुष्यहिंसक, *men-injuring.* कर्मकारी,
work doing. पितृदत्त, *father-given.* धनान्मत्त,
drunken with riches. रोगमुक्त, *freed from dis-*
ease.

7. When the compound is formed with a noun in the nominative or genitive case, the last member is usually a substantive, and the compound formed by their junction is a substantive. *Ex.* मध्यदिवस, *mid-day.* राजकुमार, *a king's son.*

8. When the compound is formed by a noun in the sixth case, it is often prepared for being joined to the following word in the same manner as it would be to receive the regular inflection of the case. *Ex.* ब्राह्मणासाठी, *for the sake of a brahman.* तुम्हाजवळ, *in the vicinity of thee.*

9. The fifth class of compounds is called द्विगु.

Words of this class are formed by compounding a word with a numeral. The numeral is generally the first member. These words are adjectives.

Ex. चह्रकड, the four cardinal points-(influence).

त्रिभुवन, the three worlds-(riches).

10. The sixth class of compounds is called **अव्ययीभाव**. The first member of these is generally an indeclinable particle, and the compound is used as an adverb. *Ex. यथाशक्ति, to the extent of (one's) ability. प्रतिवर्ष, every year.*

SECTION VIII.

Of indeclinable Particles.

1. Under this head are included Adverbs, Prepositions, Conjunctions, and Interjections,

2. A short list of the most common adverbs, classed in the usual manner, follows ;

Adverbs of Time,

जेझां, जधीं, जजीं, *when.* तेझा, तधीं,
तजो, *then.* आतां, *now.* अवधि, *from (a time).*
अज, *to-day.* केझां, कधीं कजी, *when?* काल,
yesterday. उद्या, *to-morrow.* घरवां, *the day af-*
ter to-morrow or the day before yesterday. नेरवां,
the fourth day past or to come.

Adverbs of Place.

एथे, *here.* तेथो, *there.* जेथे, *where.* कोठे, *where?* वरे, *above.* वरते, खाले, खलते, *beneath.* उजवे, *to the right side.* डाव, *to the left.* एडे, *before, in front.* माघे, *behind.*

Adverbs of Circumstance.

अस, अशी, असे, असा, ऐस, ऐशी, ऐसा, ऐस, *thus.* तस, तशी, तसें, तसा, तैस, तैशी, तैसा, तैस, *in that manner.* जस, जशी, जसें, जसा, जैस, जैशी, जैसा, जैस, *in which manner.* कस, कशी, कसें, कसा, कैस, कैशी, कैसा, कैस, *in what manner?* शीघ्र, लौकर, लवकर, वेगी, त्वरित्, *swiftly.* अकस्मात्, अवचत्, देवात्, *suddenly, unexpectedly.* जर, यद्यपि, यदि, जर्हि, जह्नी, *if.* तव, तद्यपि, तदपि, तर्हि, तह्नी, *then.* चुप, *silently.*

Of Postpositions.

1. Those words which are called Prepositions in European languages are always placed after the word in those of India, and have therefore acquired the name of Postpositions. The following may serve as a specimen of them: कारण, करितां, साठी, स्तव, *for*. वर, वर्ते, *upon*. खाले, खाल्ते, *beneath*. पावेता, पर्यन्त, *until, unto*. प्रति, *to*. कडे, दिशा, *towards*. मध्ये, *in, within*. जवळ, निकट, *near*.

2. Some of the words used as postpositions are nouns substantive, and therefore always govern a genitive case, or form a compound word with that which they govern; others are indeclinable particles.

3. Besides the postpositions there are twenty inseparable prepositions (उपसर्ग), which, being placed before primitive verbs, or nouns, produce a different meaning of the word. It is not easy to affix a definite meaning to these particles; but the most general one is given. They are the following: viz. आ, *extension*. अति, *enlargement*. excess. अधि, *possession*. अनु, *consequence, imitation*. अभि, *reception, turning towards*. अप, *deterioration, ablation*. अपि, *completeness*. अव, *ablation, deterioration*. उप, *vicinity, imitation*. उत्, *elevation*. दुर्, *baseness, vileness*. निर्, *privation*. नि, *amelioration, completeness*. प्र, *excellence*. प्रति, *retribution, remuneration*. परि, *exuberance, completeness*. वि, *privation, excellence*. परा, *aversion, excess*. सं, *connection, collection*. सु, *excellence, superiority*. Ex. आसमुद्र, *extending from the sea to—*. अतिशय, *excessive*.

अधिकार, *a possession.* अनुक्रम, *in succession.*
 अभिमुख, *facing, turning towards.* अपवाद,
accusation. अवहृष्ट, *deteriorated.* उपकार,
assistance. उपपति, *a gallant.* उत्कृष्ट, *good,*
ameliorated. दुराचार, *wicked.* निरर्थ, *useless.*
 प्रकाश, *manifestation.* प्रतिहिंस, *revenge.*
 प्रत्युत्तर, *a reply.* परिपूर्ण, *completely filled.*
 व्यर्थ, *in vain.* विलक्षण, *excellent.* सम्पूर्ण,
complete. सुस्थ, *well, happy.* पराजय, *com-*
plete conquest.

Of Conjunctions.

These particles not admitting of any inflection,
 a bare list of the most common ones will be suf-
 ficient. They are as follows :

वा, आणि, आणिन्, अथवा, तथा, *and,*
also, moreover, परन्तु, पण, किन्तु, *but, yet,*

nevertheless. किम्बा, कि, or. चरिक्, rather.
 तथाच, तथापि, तर्हि, तदपि, तद्यपि, yet,
 nevertheless, &c.

Of Interjections.

The principal are आहा, oh! alas! आहाहा,
 brave! surprising! oh! हंहंहं, alas! for-
 bear! वः, उः, oh! alas! फुस, fie! pshaw.

SECTION IX.

Of Syntax.

1. In order to form sentences in this language it is usual to place the agent of the verb first, the object second, and the verb last. *Ex.* मीं त्याहाच्या कुऱ्यास मारीन, *I will beat his dog.*

2. The substantive or verb concerning which any thing is spoken, is called the विशिष्य, *Vishishyu*, and whatever expresses any peculiarity, quality, or defect thereof, is called the विशेषण, *Visheshanu*. This is an adjective, if the *vishishyu* be a noun, and an adverb, if it be a verb. The *visheshanu* sometimes consists of a sentence or sentences by which some property or circumstances of a word are described; and though composed of subordinate *visheshanus* and vis-

shishyus, is to be considered as its adjective, or visheshanu. *Ex.* फार चाकुली आणि आय काययोग्य गोष्ट, *a very good word, and proper to be heard.*

3. The visheshanu, however long, should always precede the vishishyu, and must agree with it in gender, number and case. When it forms a compound word with it, the terminations of number and case are not expressed. *Ex.* फार चाकुला मनुष्य, *a very good man.*

4. The genitive case always agrees in gender with the word which governs it. The genitive in चा, and adjective in आ, are masculine singular; that in ची, and the adjective in ई, are feminine singular and neuter plural; that in च, or the adjective in अ, are neuter singular; that in चे, or the adjective in ए, are masculine plural, and

that in **च्या**, or the adjective in **या**, are feminine plural. **चे** or **च्या**, and the adjectives in **ए**, or **या**, agree with nouns in the accusative plural, or the locative case, at the option of the speaker.

Ex. **त्याचा बाप**, *his father*. **त्याची माय**, *his mother*. **त्याचे घोरे**, *his horses*. **त्याच्या बहिनी**, *his sisters*. **त्याच घर**, *his house*. **त्याचीं घरं**, *his houses*. **मीं त्याचे** or **त्याच्या कुऱ्यास मारीन**, *I will beat his dog*. **मीं त्याचे** or **त्याच्या घरी जाईन**, *I will go to his house*.

5. Some neuter and common nouns, and a few feminines which end in **अ**, or a consonant, make the singular plural in **ई**: as **कुत्र**, *a dog*, **लुगड**, the name of a particular garment, **बहिन**, *a sister*. The genitive and adjective in **ई** must be always used to agree with these plurals. *Ex.* **माकी कुत्र**, *my dogs*. **माकी लुगडी**, *my looguru*. **माकी बहिनी**, *my sisters*.

6. When any thing is said to be done *with* another, except it mean *in company with* or *by the instrumentality of*, it is expressed by affixing **शी** to the word denoting the person with whom, or the thing with which the action is done. *Ex.* **बरग्याशी लडाईं होते**, *there is war with the Mahrattas.* **मशी भेटला होता**, *he met with me.*

7. **सा, स, शी** and **श्या** are added to adjectives in the form of enclytics to give emphasis to the word, or to express the English words, *even*, &c. *Ex.* **लाहनसा घोडा घेऊन् ये**, *having taken the little horse come.* **चाकलस बरव घेऊन् ये**, *taking the good cloth come.* **चाकलि शी लेखणी घेऊन् ये**, *taking the good pen come.* **सुन्दरमे लेकर आण**, *bring that handsome child.* **आहाण्याश्या बायका पाहि जेत**, *there is need of some clever women.* **फारशी बरं पा**

हन् अलित्, *I having seen many houses came.*

8. When the object of a verb with its vishe-shnuu consists of a long sentence, or of several sentences, and the agent consists of one or a few words, the object is placed first, and the agent immediately precedes the verb. *Ex.* सर्व

शक्तिवान् आणि अतिशय दयाळु सवि-
स्थिति कर्त्ता ईश्वरास् मीं नमस्कार कर्त्तां.
*I bow to the almighty and most merciful Lord, the
creator and preserver.*

9. The agent of an active verb is always in the nominative case, and that of a passive verb in the instrumental, or is expressed by a form which is equivalent to the instrumental. *Ex.*

मीं कर्त्तां, *I do.* आम्च्याने केलजाल, *this
business is done by us.*

10. The agent of an active verb in the imper-

fect, perfect, and pluperfect tenses, the first and second persons plural excepted, is in the instrumental case. The forms of the instrumental used on this occasion are म्यां, *by me*, त्वां or तां, *by thee*, त्यान or त्याने, *by him*, and त्याही, त्याहा हो, त्यानी or त्याहानी, *by them*. *Ex.* म्या त्याहास म्हटल, *I spake to him*.

11. The agent of a verb in the preter tense cannot be in the instrumental case if the action be suspended upon the performance of a prior action expressed by an active participle, because the verb, though accounted active, is really passive when thus governed. *Ex.* यिशु पितराचे

बरी येऊन् पितराची सामू ज्वराने घीडिता झयनी पाहिलो, *Jesus, having come to Peter's house, saw his wife's mother lying ill of a fever.*

The agent of this sentence cannot be यिशुने because of the subordinate sentence पितराचे बरी

येऊन्, but if that be omitted the agent must be in the the third case. *Ex.* यिषुने पितराच्,

सासूस् or पितराची सासू ज्वराने पीडिता
शयनी पाहली, *Jesus saw Peter's wife's mother
lying ill of a fever, or Peter's wife's mother, lying
ill of a fever, was seen by Jesus.* In the active
form the genitive must be in चे, because it agrees
with an accusative case; in the passive form it
must be in ची, to agree with the gender of the
noun सासू.

12. An active verb usually governs a noun in the accusative case, and the subject of a passive verb is in the nominative case. *Ex.* मीं त्याहांस
पाहीन, *I will see them.* हे पुस्तक माझ्याने
लिहिल जाईल, *This book will be written by me.*

13. Verbs signifying falling from, seperating from, going from, receiving from, &c. govern a

noun in the ablative case. *Ex.* **ते घरान् निघाला,** *he came out of the house.*

14. Compound verbs active, viz. such as are formed by adding the verb **करणा** to a substantive, govern an accusative case, but if the verb be considered as distinct, the noun which gives force and meaning to the verb is constructed with its object in the genitive case. *Ex.* **ईश्याचो पूजा कर्त्तां** or **ईश्यास पूजा कर्त्तां,** *I worship God.*

15. Verbs of motion towards a place or thing govern a noun either in the locative or accusative case; those denoting arrived at, or remaining in, a place, govern a noun in the locative case only. *Ex.* **मीं घरी** or **घरास जातों,** *I go to the house.*
मीं घरी राहतों, *I stay in the house.*

16. The infinitive mode of a verb, followed by **पडणा**, *to fall*, governs a noun in the accusative

case, to express obligation. *Ex.* तम्हास-
कलकत्यांत जाण घडेल, *you must go to Calcutta.*

17. When a comparison is made between two sentences, that which in English would be last, must be placed first in this language, and the word अपेक्ष affixed to it. *Ex.* या संसारांत इन्द्राचा दमण करण नरकी जायापेक्ष उत्तम आहे, *it is better to subdue the appetites in this world than to go to hell.*

18. That member of a sentence which is governed by a relative pronoun generally precedes that which is governed by the antecedent. These pronouns must precede the noun in the manner of adjectives, and never follow as explanatory of it. *Ex.* जे मतघ्य तुम्हे घरी गेला होता तो माका एथेही आला होता, *that man came to my house who had been to yours.*

APPENDIX.

DIALOGUE I.

साहेबी आणि त्याहाचे मातसांशी ।

साहेब सलाम ।

खानसामा वस्त्रं आण ।

फराठाची सामग्री सिद्ध करिव् ।

सर्व सामग्री सिद्ध आहे साहेब ।

मीं वस्त्र नेसून फराठ करीन ।

तोंवर मुन्श्यास बलाऊन आणीव् ।

बजत उत्तम ।

मुन्शीजी आले आहेत, साहेब ।

त्याहांस बसायास चौकी दे ।

मुनशीजी आज तुम्हांस उशीर फार
काला ।

हे साहेब एके कामामूळे कांहीक उ
शीर काला खरा ।

असा उशीर काल्यास पळण्यांत खाल
म्बा होईल ।

आतां असे होणार नाही साहेब ।

आज तुम्ही जा उद्या नवा घटिकेत या ।
बळत बरे ।

Continued.

तेच गोष्ट ।

खानसामा स्वारी सिद्ध करीब ।

उत्तम करवितो ।

स्वारी सिद्ध काली आहे साहेब ।

माके परतून येणेपावेतो स्वयंपाक सिद्ध
करिव् ।

जे आज्ञा करवीन् ।

खानसामा सरकार आला आहे ?

आज अद्याप तर आला नाही साहेब ।

कां आला नाही ?

मला कळले नाही की तो कां आला
नाही ।

एक मनुष्य धाडून त्याचा समाचार
आणीव् ।

त्याचा घर तर कोणतासही ठाऊक नाही
साहेब ।

बर आतां आल्यास त्याचे घराचा ठिका
णा पुसून ठेवण ।

जे आज्ञा पुसून ठेवीन् ।

खद्यंपाक सिद्ध काला आहे साहेब ।

तर परातेंत वाढऊन आणिव ।

Continued.

तेच गोघ्न ।

सरकार आला आहे साहेब ।

त्यास माके समोर घेऊन ये ।

सरकार तुला आज उशीर कां काला ?

शरीरास स्वस्थ न कृत म्हणून उशीर
काला ।

बर आतां तर स्वास्थ्य आहे । काम
काज कष्टं सकशील ।

हे साहेब आतां कष्टं सकेन ।

ज्या प्रमाणे मी आज्ञा करीन त्या प्रमाणे
राहूं सकशील ।

हो साहेब तेषावेतो राहून कार्य क
रीन ।

आताशीच खाले जाऊन बैस मीं जेऊन
उठून कार्य सांगेन ।

सरकार बाजारातून कांहीक वस्त्रं घे
ऊन ये ।

बर साहेब आणतो ।

वस्त्रं आणली आहेत ते पाहावीत ।

कोणती वस्त्रं कोण्या मोलीचीं आहेत
ते सांग ।

हे वस्त्रं दाहा तूपेये यानाचे हिशोबी
गडांत आणले आहे ।

मला इतकी वस्त्रं तर घेण नाही एखान्द
यान घेईन यास्तव याच यानाचा मोल
सांग ।

मीं त्या काप्याशी वेगळे मोल चुक
उन् येऊन सांगेन् ।

तूझ्या रोकडीत कितीक पैका आहे सांग ।
पैका जो होता तो खर्च काला आतां थो
डाच असेल ।

दुपेये पाहिजे तर खानसामा पासून घे ।
उत्तम पाहिजे तेजां घेईन् ।

संग्रति घेऊआचा दाणा आणविला पाहि
जे ।

बर आणवीन् ।

मांस सरला चाकरांचे चन्दीत्याची फर्द
कहन् आण त्याहांचा चन्दीना द्यायाची
आज्ञा देईन् ।

जे आज्ञा उद्या फर्द कहन् दाखवीन् ।

सलाम आज भी घरी जातो ।

बर जा उद्या सकाळी येऊन ज्या ज्या
कामाची आज्ञा दिल्ली आहे ते सर्व कर ।

DIALOGUE II.

साहेबांशी आणि एके गृहस्थांशी गोप्य ।

अमुक गृहस्थ आपले भेटीस आले आ
हेत ।

येऊं द्या ।

सलाम साहेब ।

सलाम पत्तो ।

तुम्ही बरे आहा ?

हो साहेबांचे अनुग्रहाने बरा आहे ।

आपण तर बरे आहा ?

हो ईश्वराचे दृष्टीने बरा आहे ।

बोला आज तुम्ही काय मनोदय करून आले आहा ?

आपल्या भेटोची इच्छा फार होती म्हणून दर्शणस आलों ।

भोटी कृपा केली ।

सांगा लेकरं बाळं कुटुम्ब अवघे बरे तर अहेत ?

हो साहब आपल अनुग्रहाने सर्व बरे अहेत ।

काय उद्योग करित आस्ता ?

पूर्वी कमाविशदारी करित होतो परन्तु संप्रति उगाच बसलों आहे ।

कां आतां उद्योग करित नाहीत ?

आतां जे उद्योग करित नाही याच कारण हे की पूर्वी श्रीमन्ताचा अनुग्रह फार होता आतां तादृश नाही ।

तर आतां तुम्ही जीविका काश्याने
चालते ? ।

जवळ कांहींक द्रव्य आहे त्याचाच हेर
फेर कढून काढून दोष करतो ।

कसा हेरफेर कर्ता आणि त्यांत तुम्हास
काय मिळत अस्ते ? ते सांगा ।

चस्तां गाहाण ठेऊन ऋण देतो त्यांत
कपया दोन दोषेये शेकडा व्याज मिळते ।

एथे काय गाहाणा गाठीचा व्यापार बजत
होत अस्ते ? ।

नाही साहेब क्वचित् कधी ।

बर एथे कोणता उद्योग असा आहे की
ज्यांत मिळगत फार होय ।

DIALOGUE III.

ओमन्ताशी आणी नायकाशी ।

अरे कोणही आहे ।

हो महाराज मी आहे ।

नायकजीस बलाऊन आण ।

जे आह्ता ।

नायकजी तुम्हास ओमन्ताही आठविले
आहे ।

चला ।

कारे काण्यास असे समयी बलाविले
आहे ।

तुला कांही ठाऊक आहे ? ।

नाही महाराज मला तर कांही कळले
नाही ।

परन्तु असे वाटते जे कोणही कार्याची
आज्ञा करतील ।

श्रीमन्त काय करित आहेत ।

विहिरीचे कांही बाजवठावर बसले आहेत
आणि कोनेरपन्त तथा मोरोबा आपा गा
श्यावर बहून श्रीमन्ताशी बोलत आहेत
आणि आनन्दसागर वागेचा दारोगा रा
घोजी समोर उभा आहे त्यास कांही
गाछा पुसत होते हे म्हां दूतून मात्र
पाहिले परन्तु कोणती गाछा पुसत
होते ते कहीं आयकिली नाही ।

अरे पाया माळा घेला आण ।

ध्यावा

भोचे केठे ।

हे लोणीच्या तुला प्रति गोरीस म्हटलें
 पाहिजे जाणतोस जे श्रीमन्ताकडे जातों ।
 या समयीं मेचे आणावे कीः नाहीं । जैवर
 मीं न मांगेन तौवर तुला हे सुचत नाहीं ।

माहाराज माझ्याने अपराध काला आतां
 असे होणार नाहीं ।

माके सांगाते चाल ।

Continued.

तेच गोघ्न ।

माहाराज नायकजी आलेत ।

नमस्कार ।

नायकजी ।

आज्ञा ।

रावोजी आला आहे ।

ऐशीयास बागेची प्रस्तुतता ज्या ज्या प्रमाणे म्हणेतो त्या त्या प्रमाणे आपण चित्त देऊन करा आणि लवकर हाय ते करणे ।

बागेची अवघी भूमी माजून मध्यस्थ ठी पन्नास हात लांब चौकली बारादरीचे मधोल्ली दलान आणि त्याचे चंद्द कोण्यास पंधरा हाताच्या चार कोठ्या आणि सज्जा ही त्याच प्रमाणे । खांब गोल इरेजी डेलाचे त्याचे वरील खणही तेच प्रकार पण प्राज्ञाची व्हात मात्र फाटू होईल । खाली त्या धरणी आणि पटिया हिरवे रंगाच्या होतील । वरील धरण आणि पटिया जंगाली रंगाच्या कट्टन त्यावार सेनौली काड वेल बुट्या नाना प्रकाराच्या होतील । खालिल्लेखणाचे आंघरण आणि पडदे बनाती वरील किरमी मयमला

वर जरदोजी चार। हाशिया त्यांत चमकीं
तथा कलाबत्तचे भरावटेचा पडदा आण्
रुण समयोपयुक्त शीतकाठीं विलायती
गलीच्याचा तथा उबाऱ्या चे काठी शीतठ
पाटोचा आणि बर्घा काठी पांढरे वस्त्रा
चा या रीतीचे होतील। बागादरीचे
आंठ्याखालते पूर्वेकडे गुलाबाचा तळता।

दक्षिणेकडे मोगळ्याचा तळता त्यानंतर
बेलाचा। पश्चिमेकडे एके एके वळीने जाइ
जुइ शेवती मालती चांणा बकुळ यांच्या
पट्या। उत्तरेकडे समयानुद्धप फूल लावि
ली जातील अशी रचना करवा बागेचे चंड
दिशेस तिघइ लांब घांभर हात रुन्द पंच
वीस वीसपत्थरा हाता प्रमाणे आणि भिन्नि
बाहेर हस्ती ऊट घोडी राहायाची जागा
एकीकडे। आणि स्वऱ्या ठेवायची जागा
दूसरेकडे। आणि स्त्रीन् माणस राहायचे स्थळ
तीसरेकडे। दारेच्याचे समोर चौक पक्का

मचगोरीचा देांहीं पार्श्वीं जासूद कांइजे
बहलिये तेलग्यांचो चौकीची जागा अस
आणि फूलांचे तळयानंतर चहूंकडे चार
तळीं त्याचे चारी द्याट पायराणि कांठ इठ
करान बांधले जातील। प्रति द्याटावर एके
क चांदणी त्यावर चौबारा होईल त्या चो
बाऱ्याची कवाडं खिडक्या धरण प्रभृति कां
वर रंगा मेजीचे काम होईल। या रीतिचे

होईल आणि चौदिवारीचे जवळ वळी
ने आंबां फणस पेह अमरुद अंजीर शफ
ताळु द्राक्षा प्रभृति फळांची वळी चहूंकडे
त्याचे इकडे शाक भाजीच्या व्यां घेरा
याची जागा असेल साहा प्रमाणे घेरल्या
जातील याचे खर्च चेंचा यास्तव जो ऐवज
पाहिजे तो जामदारखान्यावर रोखा कवूनर
द्या। बागेत माळी बेलदार जितके पा
हिजेत तितके ठेवा जसे बाग स्वच्छ राहें
राण नहोऊं पावे।

जे आज्ञा ।

ज्या ज्या प्रकारी आज्ञा काली तदनु
ब्रूय करीन. राखोजीही आयकत आहेत ।

मीं तर सदैव तेथे जाऊं सकलार
नाही ते तेथे सर्वदा राहतील ।

कधीं कधीं मीं जाऊन समाचार घेत
जाईन ।

अशियास तुम्होही श्रीमन्तांची आज्ञा
जे काली ते सर्व गोष्ठा ध्यानांत ठेवा ।

याच रीतीने करणे पडेल ।

हो राखोजी म्यां ज्या ज्या गोष्टी म्हट
ल्यात ते सर्व तुम्चे चित्तांत अविद्य का
ल्यात की नाही ।

हो महाराज अवघी गोष्ठा आयकली ।

आज्ञानरूपच होईल आणि नायकजीही
मध्ये जाऊन प्रोध समाचार घेतील श्रीम
न्ताचे प्रतापने यथास्थित होईल या सेवका
न अन्तर घडणार नाही आणि जेव्हा जेव्हा
जो जो प्रकार होत जाईल तेव्हा तेव्हा सम
क्ष विनंती करित जाईल ।

आर उत्तम आतां विदा व्हा ।

DIALOGUE IV.

विदेशाहून मित्रपावून घन्ताशी वृत्तान्त
चे कथोपकथन ।

काय हो घन्ता घरी आहो ।

कोण आहो ? ।

मी ।

ग

कोण भड्जी महाराज ।

या या आज मोठा सुदिन जे आपले
दृष्टेन काले ।

कधी येण काल ? ।

घरवां आलों ।

शरीर अतिशय दुबळ काले आहे ।

हो प्रवासाचे अम आपणास तर
विदित आहेत समयास खाण घेण ना
हीं आणि वाटेत चालतां चालतां भुसाड
निघतो भादवाचे उन्हाचे अवघे शरीर
जळून जाते आणि ताहानने गळा ऊरा
वाळून पाटतो ।

कां सकाळीं उठून स्नान संध्या करून
चोड तोडांत घालून मजिल केली तर होत
नाहीं? तिकडीस वाटेत तर काहीं भय
नाहीं

अहो आतां मोठा उपद्रव आहे पर्वति
ये लोकांहीं अतिशय उपद्रव आरम्भ केला
आहे यास्तव वाटेत मेळ्याचे सांगाते व्यतिरेक
मजलीत चालता येत नाही ।

कां असा उत्पात तर कधीं नव्हता याचे
कारण काय ? ।

तुम्ही किमपि आयकिले नाहीं । तेथील
राज्याचे भावां भावांत कागडा काला आहे
धाकटा भाऊ कितीक सैन्य एवाट कडून
राज्याचा वाटा मांगतो यामुळे पर्वतिये
लोकांस पावलें ते लोक एकत्र होऊन वाट
सह यात्रकडून लुटून घेतें राजा तर आ
पले घराचे विरोधांत पडला आहे त्याच्याने
याहांचे पारपत्य कळें सकत नाही ।

हां तर वाटेत फार संशंकित होऊन
येण पडत ।

हो ।

आपल्यास या प्रवासांत काय शास का
ले? ।

काहीं फारतर या काग्यास्तव मिळ
ले नाहीं परंतु म्यां तेथे एक दशगंधाचे
घारायण केले होते त्यांत राज्याकडून
देोन सहस्र द्रुपेये आणि दिवाणाने पांच
शे। वर्कडग्रहस्थांजवळून बाराशे कि
तीक द्रुपेये एकून् चौं सहस्राचे घेतांत मि
ळालेत ।

अस्तु ।

या समयास जे ह मिळाले हेही मोठी
गोष्ट आहे ।

हो महाराज खरे ।

बर स्वस्थ चेम घरी तर पावलेत हेच
मोठा लाभ आहे ।

DIALOGUE V.

दिवानजीं इकडे या ।

हो साहेब आलों ।

आज मुरशिदाहून खजाना आला आहे?
किती आला आहे?

पांच लक्ष रोकडे बारा लक्षाचा लोट
एकूण सतरा लक्ष ।

फौजेचा महीना द्या ।

जे आज्ञा साहेब ।

सिबन्दीचे लोकांस व खासबरदारांस
या दोही जमातीस सांगणे जे मोहिमास
जाण घडेल ।

म्यां कालोच आज्ञा केली आहे ।

पालखीची सामग्री आणऊन पालकी
घसुत करवा ।

पालकी सिद्ध काली आहे ।

केव्हा काली ।

सन्ध्या काळी सिद्ध काली ।

काशीची पत्रं परवां आली होतीत त्यांत
समाचार काय लिहला होता ? ।

दाजीबा दिक्तीस गेलेत ।

त्याहांचे समागमीं कोणही बुद्धिमान
नाहीं ।

गणेश घन्त सांगते गेले आहेत घण
त्याहांचे माहातार घणांचे दिवस आलेत त
हीत्या माहाताच सारखा दूसरा बुद्धिवान
होण कठिण ।

पत्रांच उत्तर लेकर लिहा ।

उद्या लिहीन ।

त्यां पत्राचे सहित चों लक्षांची ज्ञाणी
पाठऊन द्या ।

वर ।

कोणहाचे दुकानाची पाठऊ ।

भवानीदासाचे दुकानाची लिहवून पाठ
वा ।

आणखी जे कांहीं पाठविण आहे ते
उद्या सांगेन ।

DIALOGUE VI

तुम्ही चला आम्हीही येतां तेही गृहस्थ
मावाकून येतील क्षणभर विलम्ब केल्यान
तेही येऊन पावतील जे गोष्ट तुम्ही म्हणा
ल तेच गोष्ट आम्हीही म्हणूं । तुम्ही गेले

होतेत तुम्ही त्याहाशी भेट काली होती की नाही? तुम्ही आम्चे घरी या अथवा आम्ह तुमचे घरी येऊं।

बहुत चांगले हेच करा तुम्ही त्या कार्यास गेले होतेत ते कार्य तर कळून आलेच असाल आम्हीही उद्या पर्यन्त जाऊं वा तेच परवां पावेतो येतील तुम्ही या कार्यासतर शीघ्र जा हे। कार्य कळून शीघ्र येऊं निरोप सांगा। अहो आज ते आले होतेत काल तुम्हास त्यांहाचे बिड्याडी जाण उचित आहे। जो सरदार या प्रकारे म्हणून जाय त्याचा मान ठेवणे अगत्य आहे।

अहो ज्या कार्यास आपण पाठवीले होते त्या कार्यास मीं सर्व कळून घेऊन आलो आहे।

तुम्ही इकडे या जे गोष्ट तुम्हास श्रीमन्ताचे सेवेत विज्ञप्त करायास काल म्हटली ते

श्रीमन्तास म्हटली तदनन्तर श्रीमन्त काय बोललेत श्रीमन्ताचा मनोदय काय आहे? जो श्रीमन्ताचा मनोदय असेल त्याच प्रमाणे वर्तणुक करू.

अहो एक गोघा कानांत आयकून जा साहेबांचे कानांत म्हणून जे आज्ञा करीत ते सत्वर येऊन अम्हास सांगा तदनन्तर आपले विचारांत जे गोघा दृढ येईल ते करू.

तुम्हीं इकडे या कांही गोघा म्हणायची आहे आयकून जा त्वरेने त्याहांस समागमें घेऊन या। तिकडे त्यांहांचे जवळ जा आम्हाचा निरोध विद्वांस पूर्वक सांगा तेही आयकून सत्वर खार होऊन येतील आज त्याहांसही आणा प्रसा देऊन आणा। अहो तुम्हास कांही विचारही आहे उद्या ईंगरेजाचा मोठा दिवस होईल सारे ईंगरेज मोठी खुशी करतील तोषा फार सोडतील

व नाच बरांत शिंदी व नाच व मोटा खा
 नाही होईल । शहराचे सर्व घोर घोर
 लोक व महाजन व संपूर्ण धाकटे मोटे
 लोक तमाशा पाहायस जातील आम्हीही
 खार होऊन तमाशा पाहायस जाऊं मे
 टा दिवस काल्यावर एके दिवसी दरबार
 मोटे साहेबाचा होईल सर्व दरबारी लोक
 मोटे साहेबाचे भेटोस जातील । नजरा
 देतील आम्हीही भेटोस जाऊं नजर देऊं ।
 आम्हास वस्त्रे शिरोणाव मिळायची वट
 न्नी आहे पाहावे काय वेळेवर उपयोग
 घडतो । अहो दाजी आपण कांहीं इंगरेजी
 भाषा उमजता ?

महाराज आम्ही लेंकुरपणी कलकत्यांत
 संगति गुणे कांहीं शिकलो होतो निपट
 घोरपण होत सारी विसरलों । कांहीं कांहीं
 मनीं पडते । श्रीमंताची आज्ञा काल्यास
 आयास केल्याने आतांही शिकू सकतो ।

अहो इंगरेजी मोठी विद्या आहे शिक-
ल्यास फार उपयोगी पडेल।

ब्रुत चांगले मी याचा उद्योग करेतां
आहे।

दाजी गेले आहेत त्या अवस्थांस् घेऊन
येतील तुम्ही पुढे चला आम्हीही माझून
येतां। जर ते आगेधर आम्हाहून पावेत
तर ब्रुत उत्तम आहे नांही तर
त्याहाचे आणायाम प्रयत्न करण पडेल
स्वाचा पाठविणे पडतील।

माहाराज काय चिन्ता तेथे पावल्यावर
आपले आज्ञा प्रमाणे उद्योग केला जाईल।

अहो तात्या मीं तर माहातारा कालां
दांत पडूं लागलेत वृद्धावस्थेत इत्या शिथळ
काल्यांत जीवनाचे सुख किमपि नाहीं। त
दृणावस्थेचे सुखास विसरून शरीर
अनित्य जाणून काश्यादिक तीर्थाचे सेवन

करावे आतां चिरंजीवाचे दिवस आहेत तद्दशा
 वस्था आहे नाच तमाशे पाहोत मुख
 करोत माके मन यामूळे या तमाश्यांत
 लागत नाही। आमचे चिरंजीवांस जऊन
 घेऊन या मोटे दिसाचा तमाशा म्यां फार
 पाहिला आहे त्यामूलांही पाहिला नांही
 ते पाहोत त्यानी पाहिल्यास चित्तास
 सन्तोष समाधान होईल।

दाजी विदा होऊन चिरंजीवांजवळ गेलेत
 त्याहांस खार करवून घेऊन आलेत श्रीम
 न्तांनी चिरंजीवां सहित मोटे दिसाचे रोश्नी
 चा अतिशय तमाशा होता तो सर्व पाहून
 सर्वां सगट घरी कुशल क्षेम आलेत।

DIALOGUE VII.

आम्हीं श्रीमन्तांचे भेटोस आलां हो
तां श्रीमन्त शिकार खेळायोस गेले होतेत
यास्तव भेट नकाली परतून गेलीं ।

हे आपणानी सत्य म्हटले प्रहर दिवस
चळल्यान्तर आम्ही स्वार होऊन शिकारेस
गेलीं होतीं यास्तव भेट नकाली आपणास
परतुन जाव्ये लागले ।

आपणाही आम्हीचे कामाची काय नेमणुक
केली आहे? आम्ही तर सर्वा प्रकारे
आपलेच आहोां आपलाच भरोसा आहे
आपण वडील आहा ।

आम्ही तुम्हे कार्याचा बन्दोबस्त हा नेमि
ला आहे श्रीमन्त पण्डितप्रधान पेशवे सा
हेब यांशी आपली भेट करवून जागीर ब

हाल करवून वस्त्रे देवून आपले जागीराचे
कमावोशदारीवर विदा कळं ।

आम्चे त्या कार्ये काय कर्तव्य ते अण्णा
स्पष्ट आज्ञा करा । माख्यान हे कार्य
अन्यथा हाणार नाही आम्ही पहिलेच सर्व
स्पष्टा श्रीमन्तासमोर बोल्लां होलां यथार्थ
जे असेल तेच होईल ।

DIALOGUE VIII.

श्रीगणेशपन्त सारे लोकांचे कार्य सिद्ध
कर्तात् माकें कायही सिद्ध करा । मीं आ
पला दासानुदास आहे आज अण्णा मे
वकाचे वहाडीं येऊन घोभा केली पाहिजे
बहुत उत्तम आज अगत्य येऊं ।

सायंकाळीं श्रीगणेशपन्त आलेत मोटे
जमकेने मोटे ठाठेने त्यांहांचे येताच सर्व
कार्य सिद्ध जेलें ।

अहे श्रीकृष्णपन्तांसही बलवायाचा
उद्योग केला पहिजे ते सर्व घोराने चोर
आहेत त्यांचे न आल्याने कार्य पुढे
चलनार नाही ।

अहे काशीगजपन्तासही मुलां पाठवा
मनुष्य पाठवीलें आहे तेही दृष्टा करून
येतील ।

तुम्ही आपण जा घेऊन या ।

जे आज्ञा सीं आपणच जातो घेऊन येतो
दोन घटिका रात्रि गेल्यानंतर तेही ये
ऊन पावलेत ।

अहे देवराजपन्त भास्करपन्त प्रभृति
सर्व सरदांत आले ।

माहाराज हे सर्वपहिलेंच येऊन बसले
आहेत ।

अहो धर्माजी सर्व सहित्य हत्ती घोडे
पलक्या हे सर्वही दारावर आलेत वा
नाही?

माहाराज सर्व हाजिर आहेत ज्योतिषीने
विज्ञप्त केली लग्न अत्यन्त निकट पावले
शीघ्र वराम् स्वार करवा तदनन्तर सर्व लोक
वराती वरासमागमे चालेत कन्येचे घरीं
पावल्यावर जे लग्न घाटिका नैमली होती
त्याच समर्थी विवाह वेदोक्त काले वेदो
क्त ब्राह्मण सर्व कर्तुं लागलेत व्याघ्रात
परस्पर भेटो कल्याण उभ यथा परस्पर
नम्रवाणी वमिष्ट वचनेस्तुति कर्तुं लागलेत।
तदनन्तर वज्राडाच्या वेदोक्त शास्त्रोक्त सर्व
रीती कर्तुन् लौकिक व्यवहार संपादून् जे
वराती आले होतेत त्याहा सर्वांचा आदर
भाव शिष्टाचार कर्तुन् ग्रसन केले तदन
न्तर उभय पक्षाचेव दोन्ही कडचे लोकांस
भोजन नाना प्रकारची पकवानें व अनेक

प्रकारच्या शाका व दूधा व पाण्ड व
 चटण्या सर्व साहित्य करवून आग्रह
 पूर्वक सर्वांस भोजन करवून वीडे दि-
 ल्लत तदनंतर संपूर्ण वराती लोकां
 सहित दोघ याही सभा कडून बसलेत
 नाच वेष चा होऊ लागला याच प्रकारे
 चार दिवस पावेता आनन्द मंगळ काला
 सर्वा ब्राह्मणांही भोजने व दक्षिणे व आ-
 दरे व मानाने सतोष नू सर्व ब्राह्मणांस
 विदा केले तदनंतर वरात् नवरी सहित
 आंदाण देऊन चौथे दिवसी संपूर्ण वरात्
 विदा केल्यावर तेथून वरात्या सहित
 कुशळ क्षेम घरी पावलेत ।

DIALOGUE IX.

हरकरा रात्र कितकी आहे ।

साहेब प्रातःकाळ काला कावळे बोलतेत ।
खिदमतगारास बलाव ।

साहेब खिदमतगार कोणही एचे नाही
अवघे रात्री अपल्या घरां गेले आहेत
मनुष्य पाठऊ बलाऊं घाड ।

जे आज्ञा

खिदमतगार आला ।

साहेब मनुष्य पाठविल आहे कोणही
घटक्यामध्ये येऊन पावतो ।

साहेब खिदमतगार आला ।

तूं कोठे असतोस ? जेव्हां ऊडकिते तेव्हां
मिळत नाहीस ।

साहेब राज दिवस हजु राहतेां परन्तु
काल घाचे मनुष्ये अवघे इमामाचे दर्श
नासंगेले हातेत घरी कोणही नव्हतेत, या
साठी घरी हातेां ।

ऐस काल्यास चाकरी राहणार बाही
मला कामास जाण आहे लवकर तोण
झायाची सामग्री घेऊन ये ।

साहेब प्रस्तुत आहे ।

बेहयास म्हण जे ल्यायाची वस्त्रं घेऊन
ये ।

साहेब बेहरा वस्त्रासहित हाजिर
आहे ।

नावीस बलाव चौर करवीन ।

नावी आला आहे ।

बेचांस खारी तैयारी करायास म्हण

मीं जहाजेवर जाईन। हरकरा अमुक
साहेबाची जहाज कोणे घाटावर आहे
ठिकाणा कळवून ये।

साहेब म्या आयकिले आहे जे अमुक
साहेबाची जहाज येत होती परंतु नदीत
घाली बळत उगा आहे यास्तव केलागळि
यांत ठेविली आहे।

Continued.

साहेब मुनशीजी आले आहेत।

यायास म्हण।

साहेब उद्या पाठाचा दिवस आहे आज
स्वस्थरूपेन वाक्य केल्यास बळत बरी
होतील।

मुनशीजी तुम्ही जे गोष्टी म्हणली ते

चङ्कत बरी आहे पण माक मन व
 ङ्कत अस्थिर आहे देन वर्ध कालीत
 देशाकडील समाचार कांही कळत
 नाही यास्तव मीं आज जहाजवर जा
 रेन। आज अवकाश कायाचा नाही तुम्हो
 रात्री या। जर सुभीता होईल तर देन
 चार वाक्य लिहीन।

साहेब आज रात्री माझे पुतण्याच वड्डाड
 आहे देनी कडील वड्डाडो येतील।
 मूलाचा बाप अशक्त त्यास उठवत नाही
 घरांत दुसरा ऐसा कोणही नाही जे
 त्याहां अवघ्याचा आदर सन्मान करी
 अवघे कामाचा शोध मला घेण पडेल
 ऐशियास रात्रीची विदा आता काल्यास
 उत्तम आहे।

बर उद्या मोटे घातःकाळीं या मींही
 घोड फिस्वायास जाणार नाही।

साहेब दिवानजी माटे वेळवे बाहेर
बसले आहेत।

मला कां सूचना न केली?

साहेब पूर्वी आज्ञा होती जे लिहाया
चे समयी कोणत्याही खबर कळं नको या
साठी सेवेमध्ये विनंती न केली।

त्याहांस सांगते कळन् घेऊन् ये।

Continued.

दीवानजी बरे आहा? बज्जता दिवसान
नंतर पाहिल इतके दिवस कोठे होतेत।

साहेब एथेच होतीं परन्तु काम काजाची
माठी भीड होती यास्तव सेवेत पाऊं न
सकलों आतां सर्व कामाहून अवकाश
काला आहे आतां सदैव सेवेत रावेन।

पुढराच वर्तमान काय आहे?

मला कांही कळल नाही आपण कांही
आज्ञा करावी ?

जे कांही घोड बळत कळल असेल तर
म्हणा ।

साहेब बाजारांत लोट्या बट्या घाय
साहा रुपये काला आहे यांत मेरे म
घ्यांस बळत लाभ आहे बाजारांत बट्या
मुजरा घेऊन लोट विकत घेतेत आणि
कम्पनीत साद्याचे नीलामामध्ये ते बराबर
चालवितेत आणि गरीब लोकांस फार
विषय आहे ज्या ज्या सरकारात चाकरी क
रतेत तेर लोटाचे बट्या निमित्त आपला
टोटा जाणून नगद रुपये द्यायस मावे
पुढे करतेत दाहा दाहा महिने पावेता
एक कर्षदिक मिळत नाही खायाची विष
य फार पावतेत ।

दिवानजी हे कष्ट घोडे दिवसाचे आहेत

मुलकाची आमदनी आल्यास हा बट्टा
राहणार नाही ।

साहेब आपले समयाची गोष्टी कोठ
वर म्हणूं ज्याच मीं बर करतो तो माक
वाईट करतो । एक मनुष्य दुर्गाप्रसाद
म्हणून महाजनाचे नालशीने जेहल खान्या
मध्ये कैद होता त्याचे सोडवायाचे निमित्त
मलां अमुक साहेबाने आज्ञा केली होती
आणि मींही त्यास अति दीन गरिब
आयकून आपले पासून देन शत रुपये
देऊन तें घेऊन विमुक्त केल आणखीन आपले
एका साहेबाचे सांगाते सर्व कामकाजाचा
मुखत्यार करून घेऊं कडे पाठविल होता
जेजां मीं वर्द्धमानाहून त्या ग्रान्ती गेलों
तेथिल्ले कारवारी लोक त्याची दुष्टताची
गे का माके पाशी म्हणूं लागलेत परन्तु म्यां
त्या गोष्टी कानावर न घेतल्यात त्याचे

दाहा बारा दिवसानन्तर माण धाकटा
भाऊ साहेबाचे आज्ञा प्रमाणे एका किरा
नीस बजत योग्य अनेक उंगेजाचे सरका
रांत व्यापार केलेला पाहून सांगाते घेऊन
आला होता मी त्यास हस्ताक्षरासहित
साहेबाचे ऊजुरांत घेऊन गेलों। साहेब अ
क्षर पाहून बजत सक्तुळ जालेत आणि
आज्ञा केली जे यास माके खासगत काम
समाप्त करा दुर्गाप्रसादाने त्याची चाहाडी
साहेबाचे पाशी कढून त्याचे कामास मो
डा घातला आणखीन रामलोचन नावां
एक साहेबाचा मुनशी होता त्यावरते
साहेबा रागभरले होते त्याचा अपराध
क्षमा करवून त्यास आपले नायवी मध्ये
नियुक्त केल आहे आणि जेजे कारबारी
माके कडील होते त्याहांस मुनशीचे
द्वाराने सोडविते।

दिवातजी तुम्ही काही चिन्ता नका करूं
तो माका फार मित्र आहे मोठे दिवसावर
एथे येईल त्यास मी समजाऊन ज्या प्रका
रे होईल त्या प्रकारे दुर्गाप्रसादास मुनशी
सहित सोडविन।

साहेब मला काही ऐकान्ती म्हसा आहे
अमुक जमीनदार माका मोठा मित्र त्याची
मा मलत मेदनीपुराचे जिल्याचे साक्षाते हो
ती यास्तव तम्चे कडून जे साहेब तेथे अस्ते
त त्याहांचे जवळ दहा हजार रुपये ठेऊन
त्याहांस अशील खरचाचा जामिन् दिल्ला
होता अन्तकाळीं त्या जमीनदाराने अशीलन
केली जे रुपये त्या उंगरेजापाशी ठेविले हो
तेत त्यातून सहा हजार रुपये फिद्वन् पाव
लेत बांकी चार हजार रुपये देत नाहीत
ऊज्जत कर्तेत साहेब तो जमीनदार माका
मोठा मित्र आहे आणि आपण जे माके
वर अनुग्रह करता हेतो बरे प्रकारे

जाणतो याकारणे मला या रुपैये साठी
 बजत लिहिल आहे यास्तव मी यत्पाशी
 आहे जे आपण मेदनीपुराचे कोठीचे साहे
 बास चिट्ठी लिहावो जे राज्याचे रुपैये
 देऊन आपणास रसीद पाठवीत अथवा
 कांही उजुर असे तर आपणास लिहून
 पाठवीत साहेब राज्याचे रुपैये राज्यास
 प्राप्त काल्यास ऊजूरान्त माके राहायाची
 सार्थकता आहे।

उद्या जेकां डाकाची चिट्ठी लिहीन तेकां
 आठवण करून देण।

साहेब या वेळेस आज्ञा होय तर बि
 झाडास जाऊं।

विदा का।

मलाही विलायतेस पत्र लिहिण आहे
 जहाज एका दोन दिवसांत जाईल।

साहेब विलायते मध्ये अमुक साहेब माके

मोटे मुरब्बी आहेत त्याह्यास मींहीं पत्र लिहिण्। परन्तु मला इंगरेजी लिहितां येत् नाहीं। जर दोन तीन दिवस उशीर होय तर कोण्हांपासून् लिहवून् आणून् देईन।

बहुत उत्तम आहे।

THE STORY OF THE MERCHANT'S SON,

एके महाजनाने आपले पुत्रास अन्त कार्ती चार गोष्टी सांगून् मेला जे अरे पुत्रा राज्याचे अनुग्रहाचा विश्वासकट्टं नको आणि कोतवालाची प्रीति मनांत आणू नको आणखीन् धाकटे लोकाशी मैत्री कट्टं नको अणिक मनाची गोष्ट बायकोस सांगूं नको। सा ऊकार पुत्राने आपले बापाचे मेल्याचे

छोडे दिवसानंतर राजदासीशीं घीति
 केली । तेवज्जत गुणवान सुशील
 विद्यावान आनि अनेकाप्रकारे उपयुक्त आ
 णि विचार परामर्शादि विषयांत बज्जत
 योग्य होता राजहि त्याच गुण व सौ
 जन्य पाहून फार कृपा अनुग्रह क
 रित् होतित् आणखीन कोतवाला सांगाते
 बन्धुत्वही होत । एक दिवस पित्याच्या उप
 देश केलेल्या गोष्टी घरिजा करायनिमि
 त्त राज्याचे घरीं अतिप्रत्युषीं गेला त्या स
 मयीं राजा अन्तःपुरांत होतित् साज्जकार
 पुत्र राज्याचे द्वारी उभा राहून राज्याचे
 भेटो साटी त्याहांचे उठयाची अपेक्षा क
 रित् होता इतक्यांत तेच दासी जीचे सांगा
 ते त्या महाजनाची घीति होती ते एका
 मडक्यांत घेण माटी घेळून सडा घालाया
 स्तव दारावर आली त्याने तिशी उपहास्य
 केला बटकीनें घातेर व सद्याचे मडक्याच

णाणी त्याचे वर टाकल महाजन लोकांचे
 डोळे वाचवून पालखीवर स्वार होऊन
 आपले चारी गेला आणि आपले त्याले
 वस्त्रास एक मडक्यांत भरून व त्याचे
 तोणास बळकट बांधून अन्तःपुरांत जेथे
 निजत होता तेथे त्याचे वरते एक शिंक
 बांधून त्यावर मडक ठेवत आणखीन त्याचे
 दुसरे दिवशी राजमन्दिरी जाऊन राज्याचे
 लेंकास चोखून आणून एकान्तस्थळी ठेवत
 तेथे राज्याचे वाड्यांत राजाचा लेंक हार्पला
 म्हणून शेर काला आणखीन हे गोघरा
 राज्या पवेतो गेली राज्याने त्याच्याणीं
 कोतवालास बलाऊन आज्ञा केली जे
 राजपुत्रास अलंकार अभूषण व चोरा
 सहित हाजिर करशील तर उत्तम आहे
 नाही तर तुला आणि तुझे स्त्री पुत्रास
 तेल्याचे घाण्यांत पेडनू टाकवीन। कोतवा
 लाने राज्याचे समीप सप्ताहाचा करार केला

आणि कडकावास्तव नगरांत आणि देशा-
न्तरी मनुष्य नियमित केली आणि आपणाही
फिचं लागला एक दिवस रात्री साजकार
आणि त्याची स्त्री एकेश्या चर निजले हो
तले अर्द्धरात्री त्याहां दोघाची कोण उघ
उली व साजकाराचे नवरीची दृष्टि त्या
मडक्यावर घडली महाजनास पुस्ती
काली जे या मडक्यां काय आहे? त्याने उ-
त्तर दिले जे हे गोघा बायकोस सांगायाची
नळे। तिन बळतच हट केला जे मला हे
गोघा अवश्य सांगितली पाहिजे नाही
तर मी अडांत उडी घालीन।

साजकाराने म्हटल जे म्यां राजपुत्रास न
पाचे लोभेन मादून त्याचे नगवज सर्व छे
ऊन त्याच मड या मडक्यांत पुढून ठेवले
आहे हे गोघा तूं कोरहास सांग नको ईश्व-
र इच्छेने त्याचे देन तीन दिवसांनंतर त्या

दोघांत कलह जाला नवयाने नवरीस.
 मारल तिने मोल्याने हांकां मादल म्हदल
 जे या हत्यायाने राजपुत्रास घनचे निमि
 त्त मारल आतां मला माहं इच्छिते।
 त्या समयी कोतवाल त्याचे भिन्ती खा
 ले उभा होता त्या अवघ्या गोष्टी
 आयकून साऊकारास धनं वरे प्रकारे
 बांधून राज्या पुढे हाजिर केल यद्यपि
 महजिनाने म्हदल जे अरे कोतवाला तु
 म्ही मशी मोदी प्रीति आहे त्यावर दृष्टि
 कळून मला या प्रकारे राज्याजवळ न
 को नेऊं त्याने गोघ्न मनांत न आणून
 अपमानाने राजसभेत नेल आणखीन
 म्हदल जे राजपुत्राचा वध करणारा हा
 आहे राज्याने पूर्व प्रीति न विचारून
 क्रोधाने विचारही न केला व त्याचे वधा
 ची आज्ञा दिली तेकां साऊकाराने आ
 यले मनुष्यास म्हणून राजपुत्रास आणवून

राज्या समोर उभ केल । राजा आपले
 लेकास पाहून साऊकाराशी फार लज्जित
 झाला आणि म्हणल जे याच कारण काय
 आहे? विस्तार रुपेन सांग त्याने त्या वस्तु पु
 रल्या मडक्यास राज्याचे समीप आणून
 अवधी वार्ता आदिपासून अन्तपर्यन्त स
 विस्तार राजशेवत विनतीकेली।

